

KAMU OKULLARININ FİNANSMANINDA BÜTÇE DIŞI BİR KAYNAK: HAYIRSEVER (YARDIMSEVER) KATKILARI

An External Funding Source in the Financing of Public Schools: Philanthropic Contributions

Hüseyin Yolcu*

Öz

Bu çalışmada, kamu okullarında görev yapan okul yöneticilerinin bütçe dışı bir finansman kaynağı olarak hayırsever (yardımsever) katkılarına sağlama sürecinde ortaya koydukları çaba ve girişimin yanı sıra başvurdukları stratejiler ile karşılaştıkları güçlüklerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada fenomenoloji deseni kullanılmış; 14 okul yöneticisinden oluşan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubunun oluşturulmasında maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş, içerik analizine dayalı olarak çözümlenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre okul yöneticileri yardımseverliği geleneksel yardımseverlik bağlamında anlamlandırmakta; işletme yönetimi ve eğitim-öğretim alanlarındaki sorunların çözümünde yardımseverlerden finansman talebinde bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin ortaya koyduğu çaba, girişim ve başvurdukları stratejiler; okulun bulunduğu yakın çevrenin özellikleri, ailelerin kültürel sermayesi, siyasî kimlikleri ile iletişim ve yöneticilerin ikna kabiliyeti gibi değişkenler bakımdan farklılaşmaktadır. Ancak bu süreç okul yöneticilerini hem duygusal bakımdan zorlamakta hem de toplumsal konumlarıyla hiç de örtüşmeyen birtakım olumsuz tutum ve davranışlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Yardımseverler okula yapmış oldukları yardımı; bireysel, dinî ve kurumsal olarak nitelendirilebilecek birtakım beklentiler doğrultusunda yapmaktadır. Yardımseverlerden sağlanan finansman katkılarının okul ve ulusal eğitim bütçesi içindeki yerini ortaya koyan mikro ve makro düzeyde çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kamu okulları, eğitim finansmanı, bütçe dışı kaynak, hayırseverlik (yardımseverlik)

* Prof. Dr. Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü/ Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, Kastamonu, Türkiye, h.yolcu72@gmail.com, hyolcu@kastamonu.edu.tr Orcid Numarası: 0000-0001-9974-8446

Prof. Dr., Kastamonu University, Faculty of Education Department of Educational Sciences, Kastamonu Turkey, h.yolcu72@gmail.com hyolcu@kastamonu.edu.tr, Orcid Number: 0000-0001-9974-8446

Geliş Tarihi / Received: 17.04.2022 - Kabul Tarihi / Accepted: 18.07.2022

Abstract

This study aims to demonstrate the efforts and initiatives of school administrators and the strategies they employ, and the difficulties they face in securing philanthropic contributions as an external source of funding. The study was conducted using a phenomenological pattern, and a study group of 14 school administrators was created using maximum variation sampling method. The data was collected through a semi-structured interview form and subsequently studied using content analysis. The results suggest that school administrators interpret philanthropy in the context of traditional charitability and request financing from philanthropists to solve administrative and educational problems. The school administrators' efforts, initiatives, and strategies differ according to the school's surrounding environment, the level of cultural capital of the parents, the parents' political identities, and the administrator's communicative and persuasive abilities. On the other hand, this process of requesting and securing philanthropic financing puts pressure on the administrators and makes them receive certain negative attitudes and behavior. Philanthropists make donations to schools with personal, religious, or institutional expectations to receive in return. It is recommended that further research on micro and macro scales regarding the role of philanthropic contributions in individual schools' budgets and the national-scale educational funding.

Key Words: Public schools, educational financing, extra-budgetary resource, philanthropy (charity)

Giriş

Hayırseverlik (yardımseverlik), kişisel servet ve becerilerin kamu yararı doğrultusunda kullanılması anlamına gelmektedir (Anheier ve List, 2005; Cunningham, 2020; Dietlin, 2010). Yardımseverlik, varlıklı bireylerin toplumdaki diğerlerinin gönenci için yaptığı bağışlarda olduğu gibi, dünyadaki çoğu toplumda uzun bir geçmişe sahiptir (Cunningham, 2016). Bu bağlamda, yardımseverlik ülkeden ülkeye, kültürden kültüre ve politik bağlamlarda farklı biçimler alabilmektedir.

Yardımseverlik nerdeyse insanlık tarihi kadar eskidir; üç büyük dinin de dayanak noktasını oluşturur (Adam, 2004; Topcu, 2019). Örneğin, Hıristiyanlığın geleneksel yardımseverlik ideali, “inanınları gelirlerinin onda birini yardım kurumlarına bağışlamakla yükümlü” kılar. Bu tür yardımseverliğe; İslamiyet’te zekât ve fitre, Yahudilik’te zedaka örneğinde olduğu gibi diğer dinlerde de rastlanılmaktadır (Anheier ve List, 2005). Dinî yardımseverlik anlamına gelen “charity” ile philanthropy sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmakla birlikte, her ikisi de önemli biçimde farklılık göstermektedir. Dinî yardımseverlik, özellikle yoksul (varsıl olmayanlara) yönelik olup genellikle ciddi ve acil gereksinimlerin giderilmesini içermektedir (Ostrower, 1995). Singer (2012), yardımseverliği dinî ve ahlakî bakış açısından; yardım yapan ile yapılan yardımdan yararlanan bakımından değerlendirir. Ona göre dinî yardımseverlik bir yandan yasanın talep ettiği bir hediye ya da bağış olurken, öte yandan varsıl

olmayan bir hakkını veya topluluktan haklı bir talebi temsil etmektedir. Ostrower'e (1995) göre yardımsaverlik, dinî yardımsaverliği de kapsayan daha geniş bir kavramdır. Ancak aynı zamanda kamusal amaçlar için daha geniş özel bağışları da kapsamaktadır. Bu nedenle üniversitelere, müzelere, hastanelere, kiliselere, tapınaklara, camilere, sosyal hizmet kurumlarına, parklara ve araştırma enstitülerine yapılan finansal katkıların tümü, varsıl olmayanlara yönelik olsun ya da olmasın yardımsaverlik anlamında ele alınmaktadır.

Yardımsaverliğin kaynağı; bireyler, vakıflar, dernekler, işletmeler, şirketler ve sivil toplum örgütleri (STK) olabilmektedir (Anheier ve List, 2005). Kapitalist toplumlarda yardımsaverliğin amacı; devlet veya piyasa tarafından siyasî, ekonomik nedenlerle yerine getirilmeyen ya da yerine getirilmesine karşın beklentilere yeterince yanıt alınamayan sosyal, kültürel ve eğitimsel hizmetleri sağlayarak, toplumun kalkınmasına katkıda bulunmaktadır (Adam, 2004). Bu bağlamda eğitim, kapitalist toplumlarda ağırlıklı olarak devlet tarafından finanse edilmekle birlikte yardımsaverlerin en çok ilgi gösterdikleri alanlardan biri olagelmiştir. Anheier ve List'e (2005) göre yardımsaverlerin eğitime yönelik ilgisinin arkasında birkaç neden bulunmaktadır:1. Yardımsaverlerin gizli bir iş, strateji ya da politik bir beklenti içinde olmaları. 2. Bazı yardımsaverlerin birikimlerini elde etmelerinde hissettikleri suçluluk duygusunu bastırmak istemeleri. 3. Vergi indiriminden yararlanarak kendilerine yeni bir sermaye alanı yaratmak amacı gütmeleri. Adam'ın (2004) da belirttiği gibi yardımsaverleri eğitime yönelik yardımda bulunmaya iten neden(ler) her ne olursa olsun, bu durum; onları ya tek başına ya da diğerleriyle bağlantılı olarak sahip oldukları güçle toplumun geleceğini biçimlendirilmesinde daima söz sahibi yapmaktadır. Bunun en somut örneklerinden biri, yardımsaverliğin kurumsal bir nitelik kazandığı Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yardımsaverlerin eğitim sistemi üzerinde sahip oldukları güçtür. Saltman (2009) ABD'de yardımsaverlerin yapmış oldukları yardımlarla her ne kadar yurttaşların görünürde kamusal bilgiye erişimlerini sağlamış olsalar da arka planda, radikal sosyal hareketleri zayıflatıcı muhafazakâr bir rol üstlenmiş olduklarına dikkat çekmektedir.

Bilindiği gibi kriz, kapitalizmin yeniden üretiminin zorunlu bir ön koşuludur. Kriz süreçlerinde kapitalizmin istikrarsızlıkları yaşanır, yeniden planlanıp biçimlendirilir. Böylece kapitalizmin yeni bir biçimi yaşama geçirilir (Harvey, 2015). Örneğin, kapitalizmin 1970'li yılların ortalarında girdiği yapısal krize karşı neoliberal ideoloji ve onun politikaları bir çözüm olarak ileri sürülmüştür. Devletin ekonomik yaşama müdahalesine şiddetle karşı çıkan bu

politikalar; devletin ekonomik ve sosyal alanlarda üretmeyi üstlenmiş olduğu eğitim, sağlık, sosyal, güvenlik vb. kamusal hizmetlerden piyasa güçlerinin lehine hızla geri çekilmesini savunmaktadır (Aslan, 2008, 2020; Vanisri, 2018; Yolcu, 2021). Bununla birlikte burada belirtilmesi gerekenlerden biri de teorideki neoliberalizm ile uygulamadaki neoliberalizmin birbirinden çok farklı olduğudur. Örneğin, Saltman (2018), minimum devlet anlayışı ile ilgili ileri sürülen neoliberal söylemlere karşın, Ronald Reagan ve George W. Bush gibi neoliberal ideolojinin muhafazakâr savunucularının başkanlıkları döneminde, ABD’de federal harcamalarda radikal bir genişleme görüldüğünü belirtmektedir. Söz konusu genişlemelerdeki önemli değişim; iç ve dış güvenlik harcamaları ile özel sektöre yönelik özendiricilerde artış biçiminde olurken sosyal hizmetlere yapılan harcamalarda azalma biçiminde gerçekleşmiştir.

Kapitalist liberal ekonomilerde kamu finansmanının temel ilkelerinden biri de kaynakların kıtlığı ilkesidir. Bu da neoliberallerin yarı kamusal bir mal saydıkları eğitime her zaman piyasanın lehine olacak biçimde sınırlı miktarda kaynak ayrılabilceği anlamına gelmektedir. Örneğin, Afrika ve Asya’nın geri kalmış ülkelerinde 1980’ler ve 1990’ların başında sağlık ve sosyal hizmetlerin yanı sıra eğitim bütçelerinde kayda değer kesintilere gidilmiştir (Ghafoor, Weiss ve Jalilian, 2000). Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi sosyal ve kültürel alandaki hizmetlere yönelik kamu desteği kemer sıkma programlarıyla geri alınırken bu hizmetlerin sunumunun finansal yönden desteklenmesi; varsılların kendi çıkarlarına hizmet eden yardımseverlik duygularına ya da şirketlerine yarar sağlayan girişimci yardımseverliklerine terk edilmiş olması da neoliberalizmin en belirgin yönlerinden biridir (Harvey, 2015). Alanyazında stratejik iyilikseverlik, sosyal girişimcilik gibi adlarla da anılan girişimci yardımseverlik; girişimci işletme finansmanı ilkelerini benimseyen ve onları yardımseverliğe uygulayan bir yaklaşımdır (Raymond, 2004). Mcgoey (2014) girişimci yardımseverliğin iki temel amacı olduğunu belirtir: 1.Yardımseverliği daha etkili kılmak; 2. yardımseverliği kendi çıkarlarını hizmet eden kârlı bir yatırım alanı olarak yeniden yapılandırmak. Rourke’nin (2014) de dikkat çektiği gibi yardımseverlik, neoliberalizmle birlikte kamusal alanda devletin geleneksel anlamda oynadığı rolün ötesine geçen bir alanı işgal etmeye başlamıştır.

Saltman (2010), eğitimsel yardımseverlik ve girişimci yardımseverliğin ABD’de yaklaşık 600 milyar dolar olan yıllık eğitim harcamasının oldukça küçük bir kısmını oluşturmasına karşın, ortaya koyduğu tehlikenin bundan daha büyük olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre yardımseverler; eğitim araştırmaları, girişimleri ve politika önceliklerinden oluşan bir ağı finanse

ederek hegemonik neoliberal ideolojileri ve politikaları kamu okullarını yeniden yapılandırmada bir araç olarak kullanmaktadırlar. Thümler, Bögelein ve Beller'e (2014) göre girişimci yardımseverlerin kamu okullarının finansmanında gittikçe artan desteğinin arkasında; kamu okullarını rekabetçi, yenilikçi ve işbirlikçi bir yapıya dönüştürmenin ötesinde, bu okulları yeni ve eski aktörlerin bulunduğu bir piyasa alanı haline getirmek yer almaktadır. Dolayısıyla girişimci yardımseverler sahip oldukları güç ve sermaye ile kamusal alanda daha fazla görünür olmakta ve bu doğrultuda tüm kamu okul sistemini veya en azından büyük kısmını değiştirmeyi hedeflemektedir.

Türkiye'de yardımseverlerin eğitime katkıda bulunmaları yönünde beklentinin hemen hemen her dönemde var olduğunu belirtmek gerekir. Örneğin, 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu bu yönde hükümler içermektedir. Ancak yardımsever katkılarının eğitimin finansmanında bütçe dışı kaynak olarak belirgin bir biçimde öne çıkması, 1980 sonrasında neoliberal ideolojinin öğretilerine uygun olarak piyasa yanlısı yeni bir toplum oluşturmayı hedefleyen sağ siyasi iktidarlarca olmuştur. Bunu I. Mesut Yılmaz Hükûmeti Programı'nda somut bir biçimde görmek mümkündür. Söz konusu Hükümet Programı'nda "Yardımseverlerin okul öncesinden üniversitelere kadar örgün eğitim kurumları kurmaları özendirilecek ve desteklenecek." denilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2013). Bununla birlikte yardımseverliğin eğitim finansmanındaki rolü Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) iktidara geldiği 2002'den bu yana gittikçe artmaktadır. Bu doğrultuda bir yandan politikacılar ve eğitim yöneticilerince yardımseverlerden sağlanacak doğrudan parasal ve aynı katkılara duyulan gereksinim sürekli gündeme getirilirken, diğer yandan da yardımseverlerin eğitime katkısını artırmak bakımından farklı özendiriciler ortaya konulmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ([MEB], 2015, 2019) 2015-2019, 2019-2023 yılları arasında kapsayan stratejik planlarında ve 2018'deki 2023 Vizyon Belgesi'nde, yardımseverlerin eğitime katkılarının artırılması öncelikli hedefler arasında yer almıştır. Yine MEB'in (2021) verilerine göre yardımseverlerce aynı katkılar dışında yapılan doğrudan bağış miktarı 206.904.128,45 TL'dir.

Kurul'un (2012) da belirttiği üzere Türkiye'de eğitimin finansmanı, ağırlıklı olarak kamu finansmanına dayanmaktadır. Bu da kamu kesimince gerek yasalarda öngörülen miktarda gerekse eğitime taleple orantılı olarak kaynak ayrılmaması kamu okullarını kayda değer bir finansman sorunu ile karşı karşıya bırakmıştır. Buna paralel olarak kamu okulları hem karşılıklarına gelen öğrencilere daha nitelikli eğitim vermek hem de günlük yaşamlarını sürdürmek için bütçe dışı kaynak arayışına yönelmiştir. Alanyazında bu

konuda yapılan çalışmalarda kamu okullarının elde ettikleri bütçe dışı kaynakların içinde buldukları yakın çevrenin sosyo-ekonomik düzeyine (SED) göre farklılaştığı, bunun da okullar arasında önemli düzeyde fırsat ve olanak eşitsizliğine yol açtığı ortaya konulmuştur (Akça, 2002; Aktaş, 2004; Altuntaş, 2005; Arslan, 2000; Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997; Kuralay, 2019; Öztürk, 2002; Özçelik, 2007; Sağ, 2021; Süzük, 2002; Tezcan, 2017; Yalçın, 2016; Yıldız, 2018; Yolcu, 2007, 2021; Zoraloğlu, Şahin ve Fırat, 2004). Dahası bu süreçte, bütçe dışı kaynak oluşturan kişiler olarak okul yöneticileri, eğitim profesyonelleri piyasa ile ilişkilendirilen kimlikleri ve uygulamaları taklit etmeye ve yaşama geçirmeye özendirilen bir değişim aracı olarak inşa edilmektedir (Gunter, Courtney, Hall ve McGinity, 2019).

Türkiye’de alanyazında kamu okullarının finansman sorununu konu edinen çalışmaların (Akça, 2002, Aktaş, 2004; Altuntaş, 2005; Arslan, 2019, 2021; Arslan, 2000; Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997; Kuralay, 2019; Öztürk, 2002; Özçelik 2007; Sağ, 2021; Süzük, 2002; Tezcan, 2017; Yolcu, 2007, 2021; Zoraloğlu, Şahin ve Fırat, 2004) yanı sıra, yardımseverliği konu edinen araştırmalar da bulunmaktadır (Arslan, 2015; Doğaner, 2019; Eroğlu, 2020; Özel, 2019; Rasimoğlu, 2019; Topcu, 2019). Kamu okullarının finansman sorununu ele alan bu araştırmalar her ne kadar yardımsever katkılarını içeren bulgular içerseler de doğrudan yardımsever katkılarını konu edinmedikleri gözlenmektedir. Yardımseverlik üzerine yapılan çalışmalardan da yalnızca Doğaner’in (2019) araştırmasının eğitim finansmanı ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu araştırma, Doğaner’in araştırmasından farklı olarak okul yöneticileri üzerinden yürütülmüş ve bu yöneticilerin yardımseverlerden finansman sağlama sürecinde ortaya koydukları çaba, girişim, strateji ve karşılaştıkları güçlükleri konu edinmiştir. Bu yönüyle araştırmanın alanyazında konuyla ilgili yürütülen ilk çalışma olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra, bu araştırmada ortaya konulan sonuçların ele alınan konu ilgili alanyazındaki boşluğu dolduracağı, eğitim yöneticilerine yol göstereceği ve konuyla ilgili yapılacak araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki kamu okullarında görev yapan okul yöneticilerinin yardımseverlerden finansman sağlama sürecinde ortaya koydukları çaba, girişim, strateji ve karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesidir. Araştırma, yalnızca yardımseverlerden finansman talebinde bulunan okul yöneticilerinin görüşleriyle sınırlıdır. Belirtilen bu amaç ve sınırlılık kapsamında araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul yöneticileri, yardımsaverliği nasıl anlamlandırmaktadır?
2. Okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullarda;
 - a. Finansman gerektiren sorunlar ne(ler)dir?
 - b. Bu sorunları çözmeye başvurdukları finansman kaynakları ne(ler)dir?
3. Okul yöneticilerinin;
 - a. Yardımsaverlerden yardım sağlama sürecinde başvurdukları stratejiler ne(ler)dir?
 - b. Yardımsaverlerden finansal destek elde etme sürecinde yaşadıkları güçlükler ne(ler)dir?
4. Yardımsaverler, hangi beklentilerle okullara finansman desteğinde bulunmaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni benimsenmiştir. Fenomenoloji bir deneyimin gizli anlamlarını ve özünü katılımcıların bunları nasıl anlamlandırdıklarıyla birlikte anlamaya çalışan bir yaklaşımdır. Özler, gerçeklerin yaptığı gibi zaman ve mekânda mutlaka var olmayan nesnelere, ancak araştırmacı ile katılımcılar veya araştırmacı ile metinler arasındaki etkileşimi içeren temel veya yaratıcı sezgi yoluyla bilinebilirler (Grbich, 2012). Creswell'e (2015) göre fenomenoloji deseninin temel amacı, bir olgu ile ilgili kişisel deneyimleri evrensel nitelikteki bir açıklamaya indirgemektir. Bu doğrultuda araştırmacı, incelenen olguyu bütün yönleri ile deneyimlemiş kişilerden oluşan bir grup oluşturur. Grubun büyüklüğü 3-5 kişi ile 10-15 kişi arasında değişmektedir. Kamu okullarının finansmanında bütçe dışı bir kaynak olarak yardımsaver katkılarını ele alan bu araştırmada; okul yöneticilerinin yardımsaverliği nasıl anlamlandırdıkları ve bu süreci nasıl deneyimledikleri üzerinde durulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunda, dört farklı ilde (A, B, C ve D ili) bulunan kamu ilkököl, ortaokul ve ortaöğretim düzeyindeki okullarda, yardımsaverlerden finansal destek sağlamaya çalışan okul müdürleri ya da okul müdürlerinin yönlendirdiği bütçe işlerinden sorumlu müdür yardımcılarını yer almaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlik yöntemine başvurulmuştur.

Yıldırım ve Şimşek (2006) maksimum örnekleme yönteminde öncelikli olarak, araştırma problemine taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini geniş bir biçimde yansıtacak bir örneklem grubunun oluşturulması gerektiğini belirtmektedir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine dayalı bir çalışma grubu oluşturmaktaki asıl amaç, genelleme yapmak değildir. Aksine elde edilen verilerdeki benzerlik ve farklılıkları bularak araştırma probleminin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Buna göre; araştırmada dört farklı ildeki kamu ilkokulu, ortaokulu, ortaöğretim düzeyindeki okulların yöneticileri çalışma grubunda yer almıştır. Böylelikle farklı öğretim düzeylerinde görev yapan okul yöneticilerinin yardımsever katkılarının sağlanması sürecinde yaşadıkları algı, deneyim ve düşüncelerinin mümkün olduğunca araştırmaya dahil edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya 14 okul yöneticisi katılmıştır. Bu yöneticilerin üçü A ilinde, sekizi B ilinde, biri C ilinde, ikisi de D ilinde bulunmakta; tamamının cinsiyeti erkek olup beşi ilkokulda, üçü ortaokulda, dördü Anadolu lisesinde, ikisi de Anadolu İmam-hatip lisesinde (İHL) görev yapmaktadır. Okul yöneticilerinden yalnızca ikisi yüksek lisans mezunu olup 12'si de lisans mezunudur. Araştırmaya katılan okul yöneticilerine ilişkin görüşmeciler kodları Ek-1'de verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış “Yardımseverlik” görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu geliştirilirken öncelikle alanyazın taranmış, benzer araştırmalar gözden geçirilmiştir. Ayrıca okul yöneticileriyle de görüşmeler yapılmıştır. Böylece “Yardımseverlik” görüşme formunda yer alacak sorular belirlenmiştir. Taslak olarak hazırlanan görüşme formu, Eğitim Yönetimi alanında çalışan akademisyenlerin görüşüne sunulmuştur. Akademisyenlerin görüş ve önerileri doğrultusunda “Yardımseverlik” görüşme formundaki sorular yeniden düzenlenmiştir. Saha çalışmasına geçmeden önce, görüşme formunda yer alan soruların anlaşılması ve yanıtlanmasında bir sorun olup olmadığını ortaya koymak için bir okul yöneticisiyle pilot görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede “soruların anlaşılmasında ve yanıtlanmasında sorun olmadığını görülmesi üzerine” saha çalışması aşamasına geçilmiştir.

“Yardımseverlik” görüşme formu iki kısımdan oluşmuştur. İlk kısımda yöneticilerinin demografik bilgilerinin yanı sıra, görev yaptığı okul türü ve mesleki bilgilerine ilişkin sorular bulunmaktadır. İkinci kısımda ise “okul yöneticilerinin yardımseverliği nasıl anlamlandırdığı”, “okullarında finansman

gerektiren sorun alanlarının neler olduğu”, “finansman sorunlarını çözmek için hangi finansman kaynaklarına başvurdukları”, “yardımseverlerin okullarına herhangi bir finansman katkısı olup olmadığı”, “kendilerinin yardımseverlerden finansman desteği sağlamak için hangi stratejilere başvurdukları”, “bu süreçte hangi güçlüklerle karşılaştıkları” ve “yardımseverlerin yaptıkları finansman desteği doğrultusunda kendilerinden ne tür talepleri olduğunu” ortaya koymaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, iki yöneticiyle yapılan görüşme internet üzerinden çevrim içi gerçekleştirilirken diğer yöneticilerle görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde ilk önce araştırmanın kapsamı ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Bunu takiben herhangi bir sorularının olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların soruları olması durumunda buna yanıt verilmiş, aksi durumda ise doğrudan görüşme sorularına geçilmiştir.

Araştırmacı okul yöneticilerinden izin alarak çevrim içi yaptığı görüşmeleri görüntülü olarak kayıt etmiş olup yüz yüze yapmış olduğu görüşmeleri de ses kayıt cihazına kayıt etmiştir. Okul yöneticilerinden yalnızca biri, ses kayıt cihazının kullanılmasına izin vermemiştir. Bu yönetici ile yapılan görüşme ise araştırmacı tarafından not alınarak kayıt altına alınmıştır. Araştırmada okul yöneticilerinin buldukları illeri, görev yaptıkları okulları ve kimliklerini gizlemek için kodlama yapılmıştır. Yöneticilerinin görev yaptıkları iller; A, B, C ve D ili biçiminde kodlanırken okullar; O1, O2, O3 biçiminde kodlanmıştır. Yöneticilere ise gerçek isimlerinden farklı olarak sanal isimler verilmiştir. Bunun yanı sıra yöneticilerin görüşme sırasında dile getirdikleri kişi isimleri, şirket/işletme ve vakıf/dernek isimleri değiştirilerek verilmiştir.

Veri Çözümleme

Verilerin çözümlenmesinde içerik çözümleme tekniğine başvurulmuştur. İçerik çözümleme; kullanılan kelimelerin eğilimlerini ve kalıplarını, bunların sıklığını, ilişkilerini ve iletişimin yapılarını, bağlamalarını ve söylemlerini belirlemek amacıyla büyük miktarda mevcut metinsel bilgiyi keşfetmek için kullanılan sistematik bir kodlama ve kategorilere ayırma yaklaşımıdır (Grbich, 2012). İçerik çözümlemede veriler, birbirini izleyen dört aşamada ele alınmaktadır: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ile bulguların ve temaların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu doğrultuda çalışmada birbirine benzeyen veriler belirli temalar ve alt temalar altında bir araya getirilmiş ve okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenlenerek yorumlanmıştır.

Çalışma grubundaki okulların okul-aile birliği (OAB) bütçe verileri ile yardımseverlerden sağlamış oldukları finansman katkılarına, ilişkin veriler 2016-2017 öğretim yılına aittir. Okulların yardımseverlerden sağlamış oldukları finansmanın belirlenmesinde her bir okulun elde ettiği doğrudan parasal katkılara aynı katkılarının ortalama parasal değeri eklenmiştir. Aynı katkılarının ortalama değeri için ise okul yöneticilerinin beyanı esas alınmıştır. Böylelikle çalışma grubundaki her okulun yardımseverlerden elde ettiği finansman miktarının büyüklüğü belirlenmiştir. Ancak çalışmada bu veriler Türkiye İstatistik Kurumu Tüketici Fiyat Endeksi ([TÜFE], Aralık 2017, Aralık 2021) değerleri ve değişim oranı esas alınarak sabit fiyatlara dönüştürülerek hesaplanmıştır. Bu doğrultuda TÜFE (Aralık 2021) endeksi, TÜFE (Aralık 2017) endeksine bölünmüştür. Elde edilen değişim oranı her okulun 2016-2017 öğretim yılında yardımseverlerden elde ettiği kendi finansman miktarı ile çarpılmıştır. Söz konusu bu işlem sonucu elde edilen miktar ise yine her okulun 2016-2017 öğretim yılında yardımseverlerden sağladığı miktara eklenmiştir. Yapılan işlemler sonucunda okulların 2016-2017 öğretim yılında yardımseverlerden sağlamış oldukları finansmanın Aralık 2021 sabit fiyatlara dönüştürülmesi gerçekleştirilmiştir. Bütün bu işlemlerin gerçekleştirilmesinde Türkiye İstatistik Kurumu Parasal Değerleri Güncelleme Aracı kullanılmıştır.

Tablo 1’de okulların yardımseverlerden sağladıkları finansman miktarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1.

Okulların Yardımsaverlerden Sağladıkları Finansman Miktarı (2021 cari fiyatları ile)

İl	Okul	Yönetici	Yardımsaver Türü		Yardımsaver
			Parasal	Aynî	Kakları
					TL
A	O1	İbrahim	X	X	33.570,14
B	O2	Akın	X	X	17.834,14
B	O3	Ali	X	X	18.883,20
B	O4	Abidin	X	X	31.472,01
B	O5	Hasgül	X		1.2588, 80
B	O6	Şahin	X	X	104.906,69
B	O7	Musa	-	X	3.357,01
B	O8	Muhlis	X	-	41.962,68
C	O9*	Tuna	X	-	-
B	O10	Erhan	X	-	94.416,02
B	O11	Metin	X	X	14.686,94
B	Y12	Harun	X	X	19.932,27
D	O13	Galip	X	X	55.000,00
D	O14	Kemal	X	X	77.973,89
Toplam	Toplam	-	-	-	396.289,69

*Veri edinilememiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışma grubunda bulunan okulların yardımsaverlerden sağlamış oldukları bütçe dışı kaynak miktarı toplam 396.289,69 TL’dir. Bununla birlikte bu finansman miktarının dağılımında okullara göre farklılıklar bulunmaktadır. Bu verilere göre, 2016-2017 öğretim yılında en fazla finansman desteği sağlayan okulun Şahin’in görev yaptığı O6 olduğu görülürken en az finansman desteği sağlayan okulun da Musa’nın görev yaptığı O7’nin olduğu gözlenmektedir. Yine Tablo 1’de bilgiler dikkate alındığında 2016-2017 öğretim yılında O6’nın yardımsaverlerden elde ettiği finansman miktarı 104.906,69 TL, O7’nin ise 3.357,01 TL’dir.

BULGULAR

Bu başlık altında araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular, sırasıyla verilmiştir.

Yardımsızlığa Yüklenen Anlama İlişkin Bulgular

Okul yöneticileri yardımsızlığı, dinî ve toplumsal yardımsızlık bağlamında anlamlandırmaktadır.

Toplum yararına yönelik yardımsızlık

İbrahim, Akın, Ali, Abidin, Hasgül, Tuna, Erhan, Metin, Harun ve Galip'e göre yardımsızlık; kişinin sahip olduğu maddî olanakları herhangi bir karşılık beklemeden toplum yararına kullanmak ve bundan mutluluk duymaktır. Bu doğrultuda yardımsız kişi elindeki maddî olanakları, çabayı, gücü herhangi bir zorlama olmadan eğitime veya başka bir alana toplum yararını gözeterek kullanması beklenmektedir. Abidin, yardımsızlıkla ilgili şunları söylemiştir:

“Evet, yardımsız; toplum yararına veya kişilerin yararına kendi imkânlarını, gücünü, kuvvetini, parasını, değişik ne varsa artık elinde bunları insanların ya da kurumların yararına harcayabilen, verebilen kişi olarak tanımlıyorum. Ben böyle düşünüyorum.”
(Abidin)

Dine yönelik yardımsızlık

Şahin, Musa ve Muhlis'in yardımsızlığa yüklemiş oldukları anlam diğer okul yöneticilerinininkinden farklılaşmaktadır. Bu üç okul yöneticisinin yardımsızlığa yüklemiş olduğu anlam, dinî yardımsızlık boyutunda olmuştur. Yöneticilerden Şahin ve Muhlis İHL'de, Musa ise Anadolu lisesinde çalışmaktadır. Şahin ve Musa yardımsızlıkla ilgi şunları ifade etmiştir:

“Allah için verdiğini sorgulamayan, sormayan ve sağ elinin verdiğini sol elinin haberi Oolmayan kişi olarak kabul ediyorum. Okulumuza bu biçimde yardım edenlerle çalışmaktan mutluluk duyuyorum. İyi ki onlar var.” (Şahin)

“Bildığım kadarıyla dinî bir tabir. İnanç sahibi bir insanın ahirete veya Allah rızasına dönük bir yere yaptığı maddî destektir.”
(Musa)

Yukarıda yapılan açıklamalar bağlamında okul yöneticilerinin yardımsızlığa yükledikleri dinî ve toplumsal anlamlar bir bütün olarak ele alındığında, yardımsızlığı geleneksel yardımsızlık bağlamında anlamlandırdıkları görülmektedir. Bilindiği gibi geleneksel yardımsızlık yardımsız yapan yaptığı yardımın nerede nasıl kullanıldığını bilmediği ve takip etmediği bir yardımsızlıktır.

Finansman Gerektiren Sorunlara İlişkin Bulgular

Okullarda çözümü finansman gerektiren sorunların yoğunlaştığı alanlar; okul işletmesi ve eğitim-öğretim hizmetleridir. Bunlardan okul işletmesi ile ilgili finansman gerektiren işler; bakım-onarım, fiziksel kapasite, donanım, kırtasiye ve sarf malzemesi, temizlik ve yardımcı personel eksikliği iken eğitim öğretim ile ilgili finansman gerektiren işler; ders-araç ve gereçleri ile sosyal-kültürel etkinliklerdir.

Bakım-onarım

Okullarda eğitim hizmetinin sağlıklı ve güven içinde yerine getirilmesinde bakım-onarım işleri yaşamsal bir öneme sahiptir. Ali, Abidin, Hasgül, Şahin, Musa, Tuna, Metin, Harun ve Galip görev yaptıkları okullarda bakım-onarım işlerine ilişkin yaşadıkları sorunları dile getiren yöneticilerdir. Bu kişiler okullarda bakım-onarım işlerinin maliyetli olduğunu ifade etmiştir. Örneğin, Ali ve Şahin şunları söylemiştir:

“Fotokopi ve yazıcıların bakımları, kırılan, dökülen yerlerin onarılması, elektrik tesisatı, su tesisatının elden geçirilmesi, bozulan, eskiyen, yıpranan şeylerin değiştirilmesi, bunlar için gerekirse ufak tefek parça, malzeme alınması, bu işler için çağrılan kişiye/ustaya ücret ödenmesi gibi bakım ve onarım işleri olmaktadır.” (Ali)

“Bozulan bilgisayarların onarımı...okulun boya-badanası, kırılan kapı kollarının onarılması veya yenisinin takılması, yine camlar kırılıyor, onların takılması gibi işler için giderlerimiz oluyor. Daha çok işletim bakım ve onarım giderleri gibi.” (Şahin)

Fizikî kapasite

Fizikî kapasite okul işletmesi ile ilgili finansman gerektiren sorunlardan bir diğerini oluşturmaktadır. Ancak fizikî kapasite eksikliğini okul işletmesi ile ilgili bir finansman sorunu olarak dile getiren yöneticiler, yalnızca Akın ve Ali olmuştur. Her iki yöneticinin de görev yaptıkları okullar bir yardımsaver tarafından yapılmıştır. Akın'ın görev yaptığı okul oldukça tercih edilen bir okuldur. Bununla birlikte okulun fizikî kapasitesinden kaynaklanan yetersizlikler, bu talebin karşılanmasına izin vermemektedir. Abidin'e göre okulun fizikî kapasitesinden daha çok, okulun bir spor salonunun olmaması önemli bir eksikliklerdir. Akın ve Ali'nin görüşlerine aşağıda verilmiştir:

“Fizikî anlamda okulumuz küçük bir okul ne yazık ki yapacağımız bir şey yok. Tercih edilen bir okuluz başka yerlerden de bizim okulumuza çocuğunu vermek istiyorlar.” (Akın)

“Güvenlik görevlisi için bir kulübeye gereksinimimiz var. Bir de okulun spor salonu yok. Bunları bizim yaptırmaya malî gücümüz yetmez. Ancak ilgili kurumlarla yazışmalar yaparak çözmek gerek.” (Ali)

Akın ve Ali'nin buldukları okulun fizikî kapasitesi ile ilgili dile getirdikleri yakınmalar doğrudan okul bütçesi ile çözülebilecek bir sorun değildir. Bununla birlikte bir bekeçi kulübesinin maliyetinin bir okul veya spor salonu yapımı ile karşılaştırıldığında daha makul olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla bunun maliyetinin görece okullar tarafından karşılanabileceğini düşünmek mümkündür. Ancak Ali'nin görev yaptığı okulun içinde bulunduğu yakın çevresinin alt SED düzeyinde olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu maliyetin bir kamu okulu için oldukça fazla olduğu söylenebilir. Diğer yandan bunun bürokratik süreç içerisinde çözülmesi de zaman alıcı olup yapılacak başvurunun yanıtı kalması da yüksek bir olasılıktır.

Donanım ve alt yapı

Okulların işletme yönetimi ile ilgili finansman gerektiren sorunlarından bir diğeri de donanım ve alt yapı giderleridir. Söz konusu bu finansman sorununa dikkat çeken yöneticiler ise Ali, Abidin, Hasgül, Erhan, Metin ve Harun'dur. Bu yöneticilerin görev yaptıkları okulların donanım ve alt-yapıyla ilgili sorunları arasında; bilişim alt yapısının kurulması, ses cihazı, okul büro mobilyaları, öğrencilerin okul bahçesinde oturabileceği banklar, kamelyalar, sınıflara internet erişiminin sağlanması, su arıtma cihazı yer almaktadır. Harun'un konu ile ilgili görüşleri şunlardır:

“...öğretmen ve öğrenci dolaplarının yenilenmesi, projeksiyon makinelerinin ve bilgisayarlarının yenilenmesi, çok amaçlı salona oturma koltuklarının alınması, pencerelerin PVC'ye dönüştürülmesi şu an çok öncelikli gereksinimlerimiz.” (Harun)

Kırtasiye ve sarf malzemeleri

Kırtasiye ve sarf malzemeleri, okul işletmesi ile ilgili gelir-gider dengesi bakımından önemli finansman sorunu oluşturmaktadır. Bu soruna dikkat çeken yöneticiler ise Ali, Abidin, Hasgül, Tuna ve Erhan'dır. Bunlardan Ali ve Hasgül ortaokulda, Abidin, Tuna ve Erhanda Anadolu Lisesi'nde görev yapmaktadır. Ali ve Abidin şunları söylemiştir:

“Yazıcılarımız ve fotokopi makinelerimizin toner masrafları çok oluyor”. (Ali)

“Okulumuzda Şu anda 563 öğrenci olup bu öğrencilerin ortalama 14 dersi var. Öğrenciler bu 14 ders için her dönemde ikişer sınav olmaktadır. Bunu öğrenci sayısıyla çarpıtığımızda ortaya çıkacak tutarı siz düşünün. Bunun bir de ikinci dönemi var. Öğretmenlerin yaptığı deneme sınavını da unutmayalım. Testler yapıyorlar. Bunların fotokopiler için yılda 10.000-15.000 arasında bir masrafımız oluyor. Takdir edersiniz ki bu az bir masraf değil... Üstelik biz yazılı ve deneme sınavları için de ücret almıyoruz...” (Abidin)

Bilindiği üzere Türkiye’de ilköğretim ortaöğretime, ortaöğretimden de yükseköğretime geçiş merkezî sınavla yapılmaktadır. Söz konusu bu durum ortaokul ve liselerde kırtasiye ve sarf malzemelerinin okullarının gelir-gider dengelerinde önemli bir sorun oluşturduğu biçiminde yorumlanabilir. Bu konuda görüş belirten Hasgöl’ün ortaokulda, Abidin, Tuna ve Erhan’ın da Anadolu Lisesinde görev yapması, yapılan belirlemeyi güçlendirmektedir.

Destek ve yardımcı hizmet personeli

Okullarda okul işletmesi ile ilgili finansman gerektiren işlerden biri de destek ve yardımcı personel sorunudur. Bu soruna dikkat çeken yöneticilerden Akın’ın görev yaptığı okulda dört yardımcı personel bulunmaktadır. Ancak bunların ikisi İş-Kur (Türkiye İş Kurumu) tarafından, diğer ikisi de OAB’ince istihdam edilmektedir. Muhlis’e göre devlet, okullara öğretmen atmasına ve kayda değer alt-yapı yatırımında bulunmasına karşın 1000-1500 öğrencisi olan bir okula ne güvenlik görevlisi ne de temizlikçi vermemesi büyük bir eksikliktir. Metin ise destek hizmet ve yardımcı personelin daimi kadroda olmamasının okullara büyük bir ekonomik yük oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Muhlis’in görüşlerine aşığıda yer verilmiştir:

“Bizim okul olarak maddî anlamda yaşadığımız sıkıntı gider kalemi; yardımcı hizmetli. Örneğin bir okulda aşığı yukarı 6-7 tane yardımcı hizmetli oluyor. Bunun için herhangi bir bütçe bize verilmiyor. Biz de öğrencilerden inanılmaz atraksiyonlar göstererek bununla ilgili birtakım adlar altında para topluyoruz. Bu bizi yoruyor. Bazen bu iş yapılmaz dedirtecek yere geliyor. Devlet milyonlarca para harcayarak devasal okul binaları yapıyor, öğretmen istihdamında çok ciddi israflar oluyor yani 2

saat, 4 saat, 6 saat derse gelip ciddi bir maaş alan kitle de oluyor. İnanılmaz teknolojik alt yapı sağlıyor. Bu, hafta sonu destekleme ve yetiştirme kursları adı altında okulda gördüğü dersleri bir kez daha öğrencilere işte 8-10 öğrenciye anlatmak suretiyle bir de buna bütçe ayrılıyor. Devlet nüfusu 2000 olan bir ilçeye bütün imkânları sunuyor. Ancak 15 yaşındaki 1000-1500 kişinin bulunduğu okullara ne bir güvenlikçi ne de bir temizlikçi personel veriyor. Okulların en büyük derdi yardımcı hizmetli personelidir. Bunu okul müdürleri hileler yaparak çözmek zorunda kalıyor.” (Muhlis)

Ders araç-gereçleri

Ders araç-gereçleri, genelde öğretimi desteklemek amacıyla kullanılırlar. Buradan hareketle okullarda yürütülen öğretim etkinliklerinde öğrenme ortamının zenginleştirilmesi ve öğrenmenin niteliğinin artırılması bakımından ders araç ve gereçlerine başvurulması gerekmektedir. Bununla birlikte bunun gerçekleşebilmesi, öncelikle okullarda bu ders araç ve gereçlerin temin edilmesi ve öğretmenlerin kullanımına sunulmasına bağlıdır. İbrahim, Ali, Erhan, Metin ve Harun’un yapmış olduğu açıklamalardan görev yaptıkları okullarda ders araç-gereçlerinin temin edilmesinde bir finansman sorunu yaşandığı anlaşılmaktadır. Okul yöneticilerinin okullarında gereksinim duydukları ders araçları arasında bilgisayar, projeksiyon makinesi, etkileşimli tahta, beyaz yazı tahtası yer almaktadır. İbrahim ve Ali şunları dile getirmiştir:

“Kara tahtadan beyaz yazı tahtasına geçmeye çalışıyoruz.”
(İbrahim)

“Projeksiyon makinesi” (Ali)

Sosyal-kültürel etkinlikler

Sosyal-kültürel etkinlikler, okullarda finansman kaynağına gereksinim olan sorun alanlarından bir diğerini oluşturmaktadır. İbrahim, Akın, Ali, Hasgül, Şahin, Musa, Tuna, Erhan, Metin bu konuda finansman sorunu yaşadıklarını dile getiren yöneticilerdir. Buna göre okullarda yürütülen dergi çalışmaları, spor karşılaşmaları, yine okullarda bulunan varsıl olmayan aile çocuklarına yapılacak yardımlar, kermes etkinlikleri için finansman gereksinimi bulunmaktadır. Ali ve Hasgül görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Spor takımlarımızın il dışı karşılaşmalarına gidebilmesi için paraya gereksinimimiz oluyor.” (Ali)

“... OAB’den eğer imkan bulunabilirse işte maddî durumu iyi olmayan öğrencilere de katkı sağlamaya çalışıyoruz. Böyle bir sosyal giderimiz de oluyor.” (Hasgül)

Finansman Kaynaklarına İlişkin Bulgular

Okulların finansman sorunlarını çözmeye başvurdukları iki temel finansman kaynağı bulunmaktadır: Bütçe ve bütçe dışı kaynaklar. Bütçe kaynağı olarak yalnızca bütçe ödeneği yer alırken bütçe dışı kaynaklar arasında; OAB, bireysel bağışlar, kamu-kurum ve kuruluşları, vakıflar/dernekler ve işletme/şirketlerden elde edilen kaynaklar bulunmaktadır. Söz konusu bu kaynaklar aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Bütçe ödeneği

Musa, Abidin, Erhan okullarından finansman gerektiren sorunların çözümünde, yalnızca bütçe ödeneğine başvurduklarını ifade etmiştir. Bilindiği gibi Türkiye’de ortaöğretim okullarının ilkokul ve ortaokullardan farklı olarak bütçe ödenekleri bulunmaktadır. Nitekim her üç yöneticinin de ortaöğretim okullarında görev yapıyor olması, bu yöndeki görüşlerinin nedenini açıklar niteliktedir. Bunun dışında okulun yatılı bir pansiyonun olması görece bu bütçe ödeneğinin biraz daha fazla olacağı anlamına gelmektedir. Burada belirtilmesi gerekenlerden biri de pansiyonlu okulların bütçe ödeneklerinin yetmemesi durumunda ek ödenek isteyebilmeleridir. Musa ve Erhan şunları ifade etmiştir.

“... okulumuzun böyle bir şeye gereksinimi yok. Okulumuz ortaöğretim okulu olduğu için, bizim ortaöğretim ödenekleriyle birçok şeyi yerine getirme imkânımız var.” (Musa)

“Bizim yetiyor o yüzden başka bir şey yapmıyoruz. Yeni bir okul olsak dediğiniz işlemi yaparız. Biz de gerek kalmıyor yani. Eğer okula bir imkân sağlanacaksa, imkân lazımsa devlet gönderiyor.” (Erhan)

Yukarıda adı geçen yöneticiler; ortaöğretim okulu olarak sahip oldukları bütçenin finansman anlamında gereksinimlerinin büyük bir kısmını karşıladığını söyleseler de görüşmenin ilerleyen kısmında, bu bütçe ödeneklerinin gereksinimlerini karşılamada tek başına yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu yöneticiler bir biçimde bütçe dışı kaynak arayışına yönelmektedir. Örneğin; Musa, küçük bakım onarım gerektiren işler için OAB bütçesinin yetersiz kalması durumunda bireysel yardımsaverlere

başvurmakta ya da kamu kurum ve kuruluşlarıyla iletişime geçerek bu sorunları aşmaya çalışmaktadır. Erhan ise kırtasiye ve sarf malzemeleri, sosyal kültürel etkinlikleri için bireysel yardımseverler dışında, okulun mezunlar derneği aracılığı ile kayda değer bir finansal desteğe sahiptir. Üstelik bunu da kendi geliştirdiği stratejilerle elde etmektedir. Yine bir lisede görev yapan Abidin de bütçe ödenekleriyle her istediklerini yapamadıklarını ifade etmektedir. Bütün bunlar; liselerin bütçe ödenekleri olsa da bu ödeneklerin yetersiz kaldığı ve onları ek bütçe arayışına zorladıklarını ortaya koymaktadır.

OAB'ler

Okul yöneticilerinin başvurduğu öncelikli bütçe dışı finansman kaynağı OAB'lerdir. Tablo 2'de okulların OAB bütçelerine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 2. Okulların OAB bütçesi

Okul	OAB BÜTÇESİ/TL
O1	176.243,24
O2	172.046,97
O3	51.364,54
O4	46.158,94
O5	25.177,61
O6	35.668,28
O7	44.060,81
O8	283.990,77
O9*	-
O10	209.697,86
O11	142.270,45
Y12	14.948,97
O13	60.000,00
O14	100.000,00
Toplam	604.561,45

*Veri elde edilememiştir.

Tablo 2'de araştırmanın çalışma grubunda bulunan okulların OAB bütçesinin 25.177,61 TL ile 283.990,77 TL arasında bir dağılım gösterdiği görülmektedir. OAB'lerin bütçelerindeki bu farklılaşma üzerinde belirleyici olan birkaç değişken bulunmaktadır. Bunlardan ilki, okulun türüdür. Çalışma grubundaki

ilkokul ve ortaokulların OAB bütçeleri ortaöğretim okullarından daha fazladır. Bunun nedeni, ailelerin ilk ve ortaokulları ortaöğretim okullarıyla karşılaştırıldığında parasal olarak daha fazla destekliyor olmalarıdır. Örneğin; Akın'ın görev yaptığı okul olan O2'de ailelerin %70'si okullarını parasal olarak desteklemektedir. İkincisi, okulun içinde bulunduğu yakın çevrenin SED'dir. Buna göre üst SED'de bulunan okullar alt ve orta SED'deki okullara göre daha fazla OAB bütçesine sahiptir. Tablo 2'de görüleceği üzere, O2'nin OAB bütçesi 172.046,97 TL'dir. Ancak okulun içinde bulunduğu yakın çevrenin üst SED olması her zaman için OAB bütçesi bakımından bir avantaj olmadığı görülmektedir. Örneğin; Muhlis bu durumu kendi okulları açısından bir dezavantaj olarak dile getirmiştir. Bir İHL'de görev yapan Muhlis okulun bulunduğu yakın çevrede yaşayan insanların siyasî görüşü ile okulun misyonu ve amacının örtüşmemesinin kendileri için bir dezavantaj olduğunu belirtmiştir. İbrahim ve Muhlis şunları söylemiştir:

“Yıllık OAB bütçemiz 176.243,24. Yani çok iyi bir rakam. Para toplamakta bir sıkıntı yaşamıyoruz. Altındağ ilçesinde, Mamak ilçesindeki çalıştığım okullara göre çok iyi bir meblağ. Önceki görev yaptığım okullarda %10 oranında katkı sağlamış olsak bizim için çok iyi başarı idi.” (İbrahim)

“Bizim öğrencilerimiz bu çevreden değil de Etimesgut ve Sincan'dan geliyor. Bu çevrede yaşayan insanların kültür, yaşantı ve siyasî bakış açısı farklı...”(Muhlis)

Üçüncüsü okulun bir bütçe ödeneğinin olmasıdır. Örneğin; Abidin, bu durumun avantaj yönüne dikkat çekmiştir. Abidin görev yaptığı okulun bir ortaöğretim okulu olması nedeniyle bir bütçe ödeneğinin olduğunu, buna bir de yatılı okul olmalarından ötürü Bakanlığın gönderdiği ek ödeneğin eklenmesiyle, ailelere fazla gereksinim duymadıklarını söylemiştir. Erhan da Abidin gibi yatılı kısmı olan okulda görev yapmaktadır. Erhan, Abidin'inin yukarıda yaptığı açıklamalara katılmakla birlikte, ondan farklı olarak yatılı kısımda öğrenim gören öğrencilere sahip olmanın; ailelerden maddî destek almada bir dezavantaj oluşturduğunu belirtmiştir. Abidin ve Erhan şunları söylemiştir:

“Her sene ödenek talebinde bulunuyoruz. Bize kısmen bir ödenek geliyor. Pansiyonlu okul olmamızdan dolayı da ek ödenek geliyor. Onlarla gereksinimlerimizi karşılıyor.” (Abidin)

“Yatılı öğrencilerimizin ailelerinden yeteri kadar maddî destek alamıyoruz.” (Erhan)

Kamu kurum ve kuruluşları

Okul yöneticilerinin okullarındaki finansman gerektiren sorunların çözümünde kamu kurum ve kuruluşlarına başvurdukları görülmektedir. Yöneticilerin yapmış oldukları açıklamalardan kamu kurum ve kuruluşlarında özellikle belediyelerin okullara daha fazla finansman desteği sağladıkları gözlenmektedir. Ancak bu destek doğrudan parasal olmaktan öte okul bahçesinin düzenlenmesi, asfaltlanması, okulun bakımı, onarımı, boyanması dış yalıtımının yapılması biçiminde olabilmektedir. İbrahim ve Hasgül'ün görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Geçen sene Yenimahalle belediyesi hemen hemen okulun neredeyse bütün boya malzemesini karşıladı. Çevremizdeki okulların da büyük çoğunluğunun boya, badana, tamirat, tadilat işlerini ya da dış yalıtımını yaptı. Bizim okulun da yalnızca bu binanın dış yalıtımını yaptı.”(İbrahim)

“Belediye ile irtibatımız var. Bazı şeyleri belediyeden istiyoruz. Bu işler daha çok bahçe düzenlemesi ile ilgili oluyor” (Hasgül).

Okullardaki finansman gerektiren sorunların çözümünde kamu kurum ve kuruluşlarının finansal desteğinin sağlanmasında üç farklı belirleyici unsurun olduğu gözlenmektedir. Bunlardan ilki, okulun içinde bulunduğu yakın çevrenin özellikleri ve bu özellikle ilişkili olarak ailelerin sahip oldukları kültürel sermayedir. İbrahim ve Akın okulun içinde bulunduğu yakın çevrenin ve ailelerin kültürel sermayelerinin kamu kurum ve kuruluşlarının desteğini sağlamadaki belirleyici unsurunu şöyle dile getirmiştir:

“ Okulumuzun bulunduğu çevrede gelir düzeyi yüksek yurttaşlar oturmaktadır. Hakimler olsun, savcılar olsun, Hakimler, Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri olsun, Talim Terbiye Kurulu Başkanı olsun. Genelde hep bu bölgede oturan velilerimizdir. Nakit olarak katkıda bulunmayı daha fazla benimsemişler. Örneğin; asfalt yapılacak değil mi? Asfalt yapılacağı zaman doğrudan belediyeye rahat ulaşabilecek kişiler, hiçbir sıkıntı yaşamıyoruz. Okula asfalt yapılacak, bir bakıyorsun çok kısa sürede asfalt yapılıyor. Bunun gibi daha birçok şey var. Velilerimiz, çocukları Çanakkale'ye göndermek istediğimizde hemen iki tane otobüsü rahatlıkla temin edebilmekte, gönderebilmektedir.” (İbrahim)

“Belediye dışında diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan öğrencilerimizin ebeveynleri var. Onlar da gereksinimi olan şeyleri çalıştıkları kurumlardan tedarik edebildikleri ölçüde sağlamaya çalışıyorlar. Bir gereksinimiz olduğunda bize yardımcı olurlar.” (Akin)

Okulların kamu kurum ve kuruluşlarının finansal desteğini sağlamada belirleyici olan ikinci unsur ise doğrudan bu kamu kurum ve kuruluşunun kapasitesi ile ilgidir. Örneğin; Abidin, okulun bahçe düzenlemesi için gereksinim duydukları gülleri alabilmek için belediye ile en az 8-10 defa görüşmek zorunda kalmıştır. Bunun nedeni ise belediyenin tek olması ve okullardan gelen talepleri karşılamada yetersiz kalmasıdır. Abidin şunları söylemiştir:

“Bahçeyi güzelleştirmek için 50 tane güle gereksinimiz vardı. Bunları alabilmemiz için Belediyenin Park ve Bahçeler Müdürlüğü ile en az 8-10 sefer görüşmemiz gerekti. Belediye görevlileri bu gülleri bir okula değil de başka bir kuruma verir gibi hocam A ilinde 80 tane okul var. Biz herkese 50’şer tane gül versek çok sayıda gül yapar. Bu kadar elimizde gül yok, az verelim, üç beş tane verelim, dediler. Onlar da haklı. Herkes haklı. Çünkü tek belediye.” (Abidin)

Kamu kurum ve kuruluşlarından gerek finansman desteğinin sağlanmasında gerekse bu süreçte karşılaşılan sorunların çözümünde ikili ilişkilerin belirleyici rolü olduğu görülmektedir. Görev yaptığı ilde belediyenin tek olmasından ötürü okullardan gelen talepleri karşılamada yetersiz kaldığını ifade eden Abidin, belediye yetkilerinin bunu kendilerine bir güçlük olarak çıkardıklarında ise hemen ikili ilişkileri devreye soktuklarını söylemiştir. Abidin’in görüşlerine aşağıda verilmiştir:

Belediyede çalışan arkadaşlarımız var, dostlarımız var, öğrenci velilerimiz var. Örneğin zabıta müdürünün çocuğu bizim öğrencimiz. Onlarla iletişime geçip, onları devreye sokup ikili ilişkilerle bu sorunları aşıyoruz. Aksi takdirde onların verdikleri sayıya razı olmak zorundayız. (Abidin)

Bireysel bağışlar

İbrahim, Akin, Ali, Abidin, Hasgül, Şahin, Erhan ve Metin finansman kaynağı olarak bireysel bağış desteği sağladıklarını ifade eden yöneticilerdir.

İbrahim'in görev yaptığı okul, iş yeri ve işletmelerin oldukça yoğun bulunduğu bir bölgede olup bu da bireysel bağış toplama bakımından bir avantaj olarak öne çıkmaktadır. Anımsanırsa Akın ve Ali'nin görev yaptıkları okulların yardımseverlerce yapılmış olduğu belirtilmişti. Bunlardan Akın'ın görev yaptığı okulu yaptıran yardımseverin aksine Ali'nin görev yaptığı okulu yaptıran yardımsever, bu okulla bağını koparmadığı gibi finansal olarak destek vermeye de devam etmektedir. Dolayısıyla okulun bir yardımsever tarafından yapılması, bu yardımseverin yaptırmış olduğu okulu her zaman olmasa da bireysel bağış yoluyla bir şekilde desteklemeye devam etmesi, bir avantaj olabilmektedir. Bireysel bağışın sürekliliği bakımından üçüncü bir avantaj durumu da okulun bir mezunlar derneğinin olmasıdır. Erhan'ın görev yaptığı okul Cumhuriyet tarihinin en eski ve köklü liselerinden biri olup bir de okulun mezunlar derneği vardır. Erhan'ın belirttiğine göre bu okulun mezunlar derneğinin hem görev yaptığı ilde hem de İstanbul'da bir şubesi bulunmaktadır. Söz konusu bu durum ya bireysel olarak doğrudan mezunların kendilerince ya da okulun onlardan bu yönde talepte bulunmaları durumunda, bağış yapılmasının önünü açmaktadır. Akın, Ali, Şahin ve Erhan'ın konu ile ilgili yapmış oldukları açıklamalar aşağıda yer verilmiştir:

“Bu yıl itibariyle birkaç velimiz takriben 4.000 TL bağışta bulundu. Elbise, ayakkabı, bot, kaban yardımı yapan velilerimiz de oldu. Bunların parasal değeri tahmini 4000 TL civarında diyebilirim... Geçen yıl bir velimiz yeni yaptırdığımız çok amaç salonumuzun sandalyelerini aldı. Toplam maliyetin %25'ini karşıladı.” (Akın)

“Bizim okulumuzu yaptıran kişi zaten bir yardımsever ve şu an da merhum. O kişi tarafından yaptırılmış. Devletle birlikte yaptırılmış ancak maliyetin çoğunu yardımseverimiz karşılamış. Yardımseverimizin oğlu şimdi İstanbul'da. Ben kendisinden okul içerisine yapacağımız bir proje için yardım istemiştim. Yanına gitmek istedim fakat telefonla söylememi rica etti. Ben de kendisine telefonla söyledim. Okulda bilişim alt yapısı kurmak istiyorum, dedim. Bunun için de bana şu kadar para lazım. Yardımcı olabilir misiniz, dedim. O, tabii benim söylediğim miktarı değil de bir 10.500TL'sine yardımcı oldu.” (Ali)

“Aşure programımız oldu. Aşure programına 4.000 TL'lik bir katkı sağladık. Bunu OAB başkanımızla birlikte yardımseverlerden temin ettik... Kapı girişleri tamamen kopmuştu, onları yeniledik. B. Arman Beyefendi var, o karşıladı. Yine, kütüphanemizi B.

Arman Bey yaptırdı. Bizim dokuz yıldır mutlaka yaptığımız 40 hadis ezberleme yarışması var. Burada katılımcılardan birinci, ikinci, üçüncü gelenlere birer çeyrek altın veriyoruz. Bunu da Z. Yılmaz karşılıyor.” (Şahin)

“Kendi mezunlarımızdan geliyor, emekli olmuş adam. Emekli oldum. Bende de bu yatılı okudum, dedi. Bir miktar para bağışlamak istedi. Mezunlarımız OAB’ye 2.000 TL, 3000 TL, 6.000 TL buna benzer rakamlar bağışlıyorlar. Tabii 130 küsur yıllık okul olduğumuzdan, bu yeni bir okul olsa olmaz. Adamın hali vakti iyi. Zamanında buranın ben çok ekmeğini yedim, diyor. Pansiyonunda kaldım, diyor. OAB’ye para bağış yapmak istiyorum, diyor.” (Erhan).

Okul yöneticilerinin bireysel bağış bakımından finansman desteği sağlamaları, her durumda onların finansman arayışlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmamaktadır. Bu durum bazen yardım yapmak isteyen yardımsaverin doğrudan okul yönetimine başvurması biçiminde bazen de zengin sayılan Müslüman bir yurttaşın dinî yükümlülük gereği vermesi gereken zekât ve fitreyi getirip varsıl olmayan öğrencilerin gereksinimlerinin karşılanması için okula bağışlaması biçiminde de olabilmektedir. Akın, Hasgül ve Şahin’in görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“Geçenlerde biri geldi. Ben okula yardım yapmak istiyorum ne yapabilirim, diye sordu? Biz de sosyal kültürel etkinlik yapıyoruz. Bu etkinlikte “Çocuklara alacağımız ödülleri alabilir misiniz?” diye sorduk. Ben gereğini yaparım, dedi. Biz ödülleri aldık faturayı da onun adına kestirdik.” (Akın)

“İnsanları yardım yapmaları için zorlamak doğru değil. Ancak bazı insanlar yardım yapacak yer arıyor; maddî durumu iyi nereye versem diye yer arıyor. Böyle biri geçen yıl bizim okula geldi. Öğrencilere yardım yapmak istiyorum. Bana üç öğrenci belirleyin her birine 400 TL vereceğim, dedi. O gittikten sonra ben gelir mi gelmez mi diye şüphelendim. Sonradan biz belirledik. O kadın dediği gün geldi ve söylediği yardım parasını öğrencilere verdi.” (Hasgül)

“Bazı ismini vermek istemeyen yardımsaverlerimiz var. Onlar da çoğunlukla zekâtlarını bize getiriyorlar. Dışarıdan bu şekilde zekât olarak gelen para yaklaşık 12.500-14.600 TL’dir.” (Şahin)

Şahin ve Muhlis'in açıklamalarında zekât bağışında bulunmak isteyen yardımseverlerin bu konudaki öncelikli tercihlerinin dinî eğitim veren İHL'lerin olduğu gözlenmektedir. Bu da dinî eğitim veren okulların bireysel yardımsever katkılarını sağlamada diğer okullarla karşılaştırıldığında daha avantajlı olduğunu göstermektedir. Şahin dinî eğitim veren okullara bireysel yardımsever katkılarının neden daha fazla olduğuna ilişkin soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“Bu konuda dinî hassasiyeti belirleyici. Dolayısıyla bizim inancımız gereğince de sadaka-i carîye var. Öğrencilerimiz imam-hatipli olup din eğitimi aldıklarından dolayı teveccüh gösteriyorlar.” (Şahin)

Okul yöneticilerinden İbrahim, Akın, Ali, Abidin, Şahin, Muhlis Erhan ve Metin'in açıklamalarından finansman kaynağı olarak bireysel bağışlardan yararlandıkları anlaşılmaktadır. Bu bireysel bağışlar ya doğrudan nakdî para yardımı yapma ya da zekât ve fitre parasını okula bağış olarak verme, öğrencilerin giyecek ve kırtasiye gereksinimlerini karşılama, okulda yürütülen bakım onarım işlerinin belli bir maliyetini üstlenme, okula donanım malzemeleri alma, sosyal ve kültürel etkinlere destek verme biçimlerinde olabilmektedir.

Vakıf/dernekler

Okul yöneticileri görev yaptıkları okullarda finansmana dayalı sorunlarının üstesinden gelmek için vakıf/derneklere de başvurmaktadır. Şahin, Muhlis, Galip ve Mustafa vakıf/derneklerden finansman desteği sağlayan yöneticilerdir. Bunlardan Şahin ve Muhlis dinî vakıf/derneklerden yardım almaktadır. Muhlis dinî vakıf/derneklerden finansal destek sağlamasındaki temel gerekçesini görev yaptığı okulun bulunduğu bölgenin SED'ini göstermiştir. Buna göre, okulun içinde bulunduğu yakın çevrenin özellikleri ile okulun misyonunun birbiriyle örtüşmemesi, yardımseverden finansman desteği sağlamada okul yöneticilerinin karşısına bir güçlük olarak ortaya çıkmaktadır. Şahin ve Muhlis görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Biz yardım kuruluşlarıyla da irtibattayız. ... XX Vakıfı ve ... YY Derneği bizim istek ve arzularımızı da geri çevirmiyor. Yine nereden baksak 8000-10000 TL yardımda bulunmuşlardır.” (Şahin).

“Gereksinim duydukça oldu. Bizim resmi bir sivil örgütlenmemiz var. WWW Mezunları ve Mensupları Derneği. İmam Hatip onlar

için birinci öncelik olduğu için imkân ölçüsünde okula katkı sağlamaya çalışıyor. Bu şekilde finansman sorunlarını çözmeye çalışıyoruz. Şu ana kadar yaklaşık 31000-42000 civarında bir katkıları oldu.” (Muhlis)

Yardımseverlerden Finansman Sağlamada Başvurulan Stratejilere İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin yardımsever katkılarını sağlamak için farklı stratejilere başvurdukları görülmektedir. Bu stratejiler arasında; okulun eski mezunlarına başvurma, liste oluşturma, velilere başvurma, yakın çevredeki yardımseverlere başvurma ve yardımseverlere ortak tanıdık kişilerle birlikte gitme yer almaktadır. Söz konusu okul yöneticilerinin başvurdukları bu stratejiler, aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

Mezunlar

Okul yöneticilerinin yardımsever katkılarını sağlamak bakımından okullarının eski mezunlarına başvurdukları gözlenmektedir. Mezunlarıyla iletişime geçerek okullarına finansal destek sağlamayı amaçlayan İbrahim, Erhan, Galip ve Harun bu konuda aynı başarı deneyimine sahip değildir. Örneğin; İbrahim’in görev yaptığı okulun merkezi konumda yer alması ve okuldan mezun olan eski öğrencilerin yine aynı çevrede oturmaya devam etmesi, mezunların okula finansman anlamında destek vermeye istekli olması, bu konuda onun başarılı olmasını sağlamaktadır. Yine, Erhan’ın görev yaptığı okulun eski mezunlarından aldığı finansal destek de onun başarısını ortaya koymaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi bu okulun eski ve köklü bir okul olarak çok sayıda mezunu vardır. Okullarıyla bağıni koparmayan mezunlar bu bağı kurmuş oldukları dernekle de sürdürmektedir. Erhan, eski mezunlarının okullarına yaptıkları bireysel bağışın sınırlı olduğunu, bunu kendisinin onları bağış yapmaya özendirerek artırdığını belirtmektedir. Ancak İbrahim Erhan ve Galip’in aksine Harun’un görev yaptığı okul etnik köken bakımından toplumdaki dışlanmış insanların yaşadığı bir bölgede bulunmaktadır. Dilencilik yapan çok sayıda insanın bulunduğu bu bölgede; eğitime ve okula yönelik bakış açısı da beklenenin altındadır. Bu da Harun’un gerek ailelerden gerekse okulun yakın çevresindeki iş yeri sahibi eski mezunlarından beklediği desteği boşa çıkarmaktadır. Erhan ve Harun şunları ifade etmiştir:

“...geçen sene ben OAB’ye 45.000 TL para buldum. Ne yaptık biz? Mezunlarımızın bağış yapmasının önünü açan bir yol buldum. Belki de Türkiye’de bir ilk. Mezunlarımızdan durumu iyi olanlara telefon ettik. Sizin bir öz geçmişinizi ve resminizi

sınıfın girişine asacağız, mezunumuz, diye. Bu resim burada dört yıllığına, 5 yıllığına orada kalacak. Pirinçten yaptırarak bunu. Belli bir miktarda OAB'ye bağış alıyoruz, dedik. Toplam 10 kişi başvurdu. Kişi başına 5000 TL olmak üzere başvuruda bulundular. Bu sene de başvurular var. Bu şekilde yardımseverleri kendimiz okula yönlendirdik. Bu da bir yardımseverlik, sonuçta okula para bağışlıyor”. (Erhan)

“Esnaflık yapan bir mezunumuz var. Birkaç kez yanına gittim, nabız yokladım. Ancak hiç orali olmadı.” (Harun)

Liste oluşturma

Liste oluşturulması yardımsever katkılarına artırmak için başvuru stratejilerden bir diğeridir. Söz konusu bu stratejiye başvuran yöneticilerden biri Abidin, diğeri de Erhan'dır. Bu strateji doğrultusunda iki farklı liste oluşturulduğu görülmektedir. Bunlardan biri öğrencilerin ailelerine yönelik olup diğeri ise mezunlara yöneliktir. Bununla birlikte liste oluşturmak yardımsever katkılarına elde etmede ilk aşamada kullanışlı bir strateji olsa da bunun her zaman için işe yaradığını söylemek pek mümkün görünmemektedir. Abidin ve Erhan konuyla ilgili şunları dile getirmiştir:

Elimizde öğrenci listeleri var. Bu listelerde öğrenci velilerinin yaptıkları işler yazılı. Şimdi isim vermek istemiyorum. Bir mobilyacı. İlin en zenginlerinden birisi. Okula öğrencisini kaydettirirken okulun kupalarının sergilenmesi için bir sergi köşesi yaptırırım, dedi. Bunun üzerine kendisinden hiç ses çıkmayınca yanıma müdür yardımcısını da alarak bu velimizin organize sanayi bölgesindeki iş yerine kadar gittim. Oraya vardığımızda ise o adam bizi neredeyse dövecekti! Benim bir sürü borcum var, harcam var. Söz verilmiş ama o gün öyleydi bugün şartlar böyle, dedi. Verilen sözü bile alamadık! Yeterince katkı alamıyoruz (Abidin).

Bizim elimizde mezunlarımızın listesi var. Hali vakti yerinde olanlara telefon açtığımızda şimdiye kadar daha elimiz hiç boş geri dönmedi. Dün değil ondan önceki gün Van'da bizim mezunumuz olan bir belediye başkanı ile görüştük. Yüklü bir miktarda, 10.000 TL'ye yakın, bir bağış yapacağını söyledi. Sizin adınıza yakışır bir bağış olsun, dedim. Koskoca belediye başkanı. Ben 5.000 TL alt limit demiştim. O, 10.000 TL gönderecek herhalde. Tabii, bu bizim okulun imkânı, yani başka bir okula eşit olmaz (Erhan).

Varsıl velilere başvurma

Okul yöneticilerinden Akın ve Hasgül daha önceden oluşturulan bir listeye dayalı olmamakla birlikte, görece yakından tanıdığı, ne iş yaptığını bildiği ve varsıl olduğunu düşündüğü velilerden okulla ilgili bir iş veya hizmet için gerekli finansmanı sağlamalarını talep edebilmektedir. Varsıl velilerden bu yönde talepte bulduklarını söyleyen Akın, şu ana kadar herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmamıştır. Ancak Hasgül için aynı şeyi söylemek zordur. Akın ve Hasgül şunları söylemiştir:

“Zaman zaman kendi aramızdaki konuşmalarımızda şöyle bir gereksinimiz var, dediğimiz olan velilerimiz o konuda bize yardımcı olacaklarını söylüyorlar.” (Akın)

“Durumu iyi olan velilerimiz oluyor. Durumu iyi olan velilerimize yükleniyoruz. Okulla alakalı, bahçe ile alakalı bizim öğrencilerimizden birinin babası beton parke döküm işini yapıyor. Okulun bahçesi ile ilgili birkaç defa onu aradım. Bahçenin bir kısmının park yapılması gerekiyordu. Geleceğini, bakacağını, yardımcı olacağını söyledi, ancak henüz gerçekleşmedi. Aradan bir iki ay geçti.” (Hasgül)

36

İşletme/şirket sahiplerine başvurma

Okul yöneticileri yakın çevrede yardımsaverlikleri ile bilinen işletme/şirketlerin sahiplerine başvurarak bu kişilerden finansal destek sağlamaya çalışmaktadır. Bunun nedenlerinden birincisi, tanıdık olarak nitelendirilen bu kişilerin okul yöneticilerinin taleplerini geri çevirme olasılığının görece daha düşük olmasıdır. İkincisi de bu olasılığın olması durumunda okul yöneticilerinin kendilerini daha az rencide olacaklarını düşünmeleridir. Ali, Metin ve Harun’un görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

“Çevremizdeki yardımsaverlerden sıkıştığımız noktalarda, paramız yetmediğinde, OAB’mizin imkânı kalmadığında, herhangi bir faturanın ödenmesi durumunda veya bir şey alınacaksa bunun alınması noktasında veya öğrenci takımlarımız var onların formalarının yaptırılması, ulaşımalarının sağlanmasında onlardan yardım talebimiz oluyor.” (Ali)

“Kendi tanıdıklarımızın kapısını daha rahat çalabiliyoruz. Bizim böyle sıkıntımız var, bize yardımcı olun diyoruz. Tanıdıkların da reddetmesi bizi pek fazla rencide etmiyor.” (Metin)

“Tanıdık ve bildiklerimizi tercih ediyoruz...” (Harun)

Ön araştırma yapmak

Okul yöneticilerinin yardım talebinde bulunacakları yardımseverlere ilişkin bir ön araştırma yapmaktan da kaçınmadıkları gözlenmektedir. Bu araştırma sonucunda yardımseverlerin; dinî kimlikleri ve siyasî düşünceleri hakkında bilgi edinilmektedir. Elde edilen bu bilgiler doğrultusunda yardımseverlerden yardım talebinde bulunup bulunulmayacağına karar verilmektedir. Metin ve Harun şunları ifade etmiştir:

“Burada yalnız şöyle bir şey olabileceğini düşünüyorum. Okul yöneticisinin belki de kendisinin durumuyla da alakalı bir şey. Yardım edecek kişinin nerede durduğunun önemli olduğunu gördüm. Yani şöyle söyleyeyim. Ben çevremde dindar birisi olarak biliniyorum. Dindar bir insan da bana bu konuda yardım etmekten çekinmiyor. Böyle bir kanaatim var belki bunun şöyle bir özelliği de olabilir bizim çaldığımız kapıların da bize benzer durumu olabilir. Çünkü ben de dindar insanların kapısını çalıyorum bu da bir gerçek çok da samimi olmadığım insanların ya da camiasından uzak olduğum insanları kapısını çalmıyorum bu da olabilir...(Metin)

“İnsanlarla görüşmeye gitmeden önce, kimdir, nedir, hayat felsefesi nedir, dünya görüşü nedir. İlkönce bunlar hakkında bilgi edinirim.” (Harun).

Metin ve Harun dışında Ali de yardım talebinde bulunacakları yardımseverler hakkında ön bir araştırma yapan yöneticiler arasında yer almaktadır. Bu yöneticileri böylesi bir araştırmaya yapmaya zorlayan temel neden ise daha önce yaşadıkları olumsuz deneyimlerdir. Dolayısıyla tekrar aynı olumsuz deneyimlerle karşı karşıya kalmak istemeyen Ali, Metin ve Harun öncesinden bir araştırma yapmayı kendileri açısından yararlı görmekte-dirler.

Ortak bir tanıdıkla gitme

Okul yöneticilerinin yardımseverlerden finansal kaynak elde etmede başvurdukları stratejilerden biri de hem kendilerinin hem de onların yakından tanıdığı birini yanlarına alarak gitmeleridir. Bunun nedeni ise bu ortak tanıdığı yardımseverle aralarında güven ilişkisini oluşturacak olmasıdır. Galip şunları söylemiştir:

“Tabii ki bir heyecan oluyor, yalnız yanınızda yardım isteyeceğiniz kişiyi tanıyan birileriyle gitmek sizi çok daha da

rahatlatıyor. Yani insan ilişkileri iyi olan, karşı tarafı tanıyan birileri ile gittiğinizde çok daha rahat oluyorsunuz....Fotokopi makinemiz arızalanmaya başlamıştı. Yeni bir fotokopi makinesi almamız gerekiyordu. Yaklaşık 15.000-20.000 TL'lik bir finansmana gereksinimiz vardı. Bu konuda öğretmenlerimiz de muzdarip çünkü fotokopi makinesini onlar kullanıyor. Bir tane kırtasiye sahibi arkadaşımız var, ayrıca kendisi işletmeci de yabancı dil kursu da var, özel okul işletmeciliği de yapmış tanınan bir kişi, onunla oturduk konuştuk, neler yapabiliriz diye. Büyükşehir Belediye başkan yardımcısı var Ünye'den, randevu aldı. Birlikte gittik görüştük... Tabii yanımda o arkadaşımın da olmasıyla bizi geri çeviremedi ve tamam dedi. Belediyeden size yardım yapabilmemiz mümkün değil. Ancak size şöyle yardım yapacağım dedi. İki tane işadamını aradı ve şu okulumuzun şöyle bir gereksinimi var, dedi. Bu okula nasıl bir destek verebilirsiniz, dedi. Onlarla birer görüşme yaptı. Daha sonra biz onlarla görüştük. Onların her birinden 5000 TL aldık. Makineyi satın aldık ve okulumuza bir fotokopi makinesi kazandırdık” (Galip)

Galip'in dile getirdiklerinden anlaşılacağı üzere okul yöneticileri yardımseverlerin yanına ortak bir tanıdıkla gittiklerinde, kendilerini daha rahat hissetmekte ve taleplerini daha rahat dile getirmektedir. Buna bir de yardımseverin bu ortak tanıdıktan ötürü söz konusu yardım talebini geri çevirme olasılığının daha düşük olacağı ya da işe olabirlik yönünden bakma olasılığının daha fazla olacağını eklemek gerekmektedir. Bütün bunlar; okul yöneticilerinin elleri boş dönmelerini önlemenin ötesinde, aksi durumda daha az rencide olmalarını da sağlamaktadır.

İletişim ve ikna becerisi

Okul yöneticilerinin yardımseverlerden finansal kaynak elde etmede başvurdukları etkili stratejilerden biri de sahip oldukları iletişim ve ikna becerisidir. Ancak yöneticiler sahip oldukları bu beceriyi yalnızca yardımseverlerden finansal destek sağlamada başvurmamaktadır. Çevresindeki diğer insanları sürece dahil etme ve onların desteğini almak için de okul yöneticilerinin iletişim ve ikna becerilerine başvurdukları görülmektedir. Galip ve Metin bu konuya ilişkin görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“İnsan ilişkilerimin iyi olduğunu ve kolay bir biçimde adapte olabildiğimi düşünüyorum. İkna kabiliyetimin de iyi olduğunu düşünüyorum. Daha önce dediğim gibi okuldaki arkadaşlarla

irtibata geçerek onlardan yardım almaya çalışıyorum. Çünkü tek başına yardımseverleri bulmam ve ikna etmem çok kolay olmuyor. Hiç kimse için kolay değil. Dediğim gibi diğer arkadaşlar kendi kişisel çabalarıyla bulup bir şeyler yapıyorlar ama ben mecburen ilçedeki ve okuldaki diğer arkadaşlarla irtibata geçerek onlardan yararlanamaya çalışıyorum.” (Galip)

“Ben eskiden beri dindar bir insan olarak bilinirim. Dindar insanların kapısını çalsam da çok yardım alamazdım, ancak son zamanlarda aldığımı söyleyebilirim. Şahıs cami yaptırırsam Kur’an kursu yaptırırsam diyor. Biz de diyoruz ki okulda da Kur’an dersleri var. Kişinin iyi yetişmesi bakımından neslin yetişmesi bakımından biz de Kur’an dersi yapıyoruz. Kişiyi ikna etmek için bu argümanları da kullanıyoruz. İkna da belki de bu etkin oluyor şahsa”. (Metin)

İletişim ve ikna becerisi, okul yöneticilerinin sahip olmaları gereken en önemli yönetsel becerilerden biridir. Ancak yardımseverlerden finansal destek sağlamada okul yöneticilerinin bu süreçte nasıl bir iletişim dili kullandığı, hangi yöntem ve teknikleri uyguladığı ve bunları neye göre nasıl ortaya koyacağı da önemli olmaktadır. Bununla birlikte okul yöneticilerinin yardımseverlerden sağladıkları finansal destekte, iletişim ve ikna becerisinin yanı sıra deneyim ve eğitimin de önemli olduğu söylenebilir.

İyi ilişkiler kurma ve sürdürme

Yardımseverlerden finansal destek sağlamada okul yöneticilerinin iletişim ve ikna becerisi önemli olsa da bu finansal desteğin devamlılığı bakımından tek başına yeterli görünmemektedir. Daha ötesi, okul yöneticilerinin içinde bulunduğu yakın çevre ile sürekli iyi ilişkiler kurmalarının yanı sıra bunu sürdürmek içinde bir çaba ve uğraşı içinde olmaları da gerekmektedir. Dolayısıyla iyi ilişkiler kurma ve sürdürme yardımsever katkılarını devamlılığını sağlamada başvurulması gereken stratejilerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Şahin bu konuda şunları söylemiştir:

“Ben devamlı dışarıda gezme taraftarı olan bir müdür anlayışını benimseyen birisiyim. Bana göre okulun dışında kurumlara gideceğim, esnafa gideceğim devamlı okulumla ilgili sıcak ilişkiler kuracağım. Böyle olursa bu katkının daha çok artabileceğini düşünüyorum. Çünkü iyi izah edildiğinde ve yaptıklarınızı insanlara anlatabildiğimizde bizim insanımızın

katkısının çok fazla olduğunu görüyorum ve düşünüyorum. Bunu yapacaklarına inanıyorum dolayısıyla gittiğimizde karşılık buluyoruz.” (Şahin)

Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin yardımsaverlerden finansal destek sağlama sürecinde bazı güçlüklerle karşıya kaldıkları görülmektedir. Bu güçlükler; duygusal zorlanma, olumsuz tutum ve davranışla karşılaşma, yakın çevrenin sınırlılığı, görev olarak kabul etmekte zorlanma ve hemşehrili ol(ma)mak ve yardımsaverlerden finansal kaynak sağlamayı bir görev olarak kabul etmekte zorlanmadır. Söz konusu güçlükler aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

Duygusal zorlanma

Duygusal zorlanma, okul yöneticilerinin okulları için yardımsaverlerden finansal destek sağlamada, karşı karşıya kaldıkları güçlüklerin başında gelmektedir. Her ne kadar kendileri için değil okulları ve öğrencileri için bunu yapıyor olmak onları rahatlatırsa da yine de birtakım olumsuz duygular yaşamaktan kendilerini alıkoymamaktadırlar. Söz konusu bu olumsuz duygusal zorlanmalar arasında; eziklik hissetme, canı sıkıntısı, gerilim yaşama, endişe duyma, kendini kötü hissetme, aşağılık kompleksine kapılma ve heyecanlanma yer almaktadır. İbrahim, Ali, Abidin ve Metin yaşadıkları bu duygusal zorlanmaları şöyle dile getirmişlerdir:

“Valla sıkıntılı bir durum, okul adına yaparken o sıkıntıyı çok net bir şekilde hissetmeyebiliyorsunuz. Birinden bir yardım istemek insanı biraz zor durumda bırakıyor, insanoğlunu çok zor durumda bırakıyor. Sonuçta okul ve öğrenciler için bu yardımın istenmesi gerekiyor. Ancak başkası adına isterken bile o sıkıntıyı yaşıyorsunuz. Kendi adınıza zaten isteyemiyorsunuz. Bir okul adına isterken ya da okuldaki bir fakir öğrenciye yardım edilmesini isterken bile onda bile sıkıntı duyuyorsunuz. Bir eziklik hissediyorsunuz. Ben yapabilir miyim acaba gibisinden bilinçaltına yerleşmiş. Yardım istemektense bu yardımı kendim yapabilir miyim gibisine bir şeyin içerisinde de oluyorsunuz.” (İbrahim)

“Açıkça söyleyeyim; giderken yardımsaverin bizi kırmaması için içimden dua ediyorum. Tabii, ilk başlarda yaptığımız görüşmelerde yardım talebimiz reddedildiğinde okula geri dönerken çok kırılıyorduk, canımız sıkılıyordu. Fakat sonradan

kırılmadım, üzülmedim. İnsanlar; veremeyebilir, yapamaya bilir istediğimiz şeyleri. Bunun için üzölmeye gerek yok diye, düşündüm. Ama kabul edildiği zaman da çok mutlu olduk. Dualar ettik içimizden.” (Ali)

“Tabii, tabii. Sıkıntı şu: Böyle yardım işine gittiğim zaman bir defa bu işi yapmanın huzuru var, yani okula bir katkı toplamanın huzuru var. Bir huzur oluyor, ama gerilim de oluyor. Biz bu gittiğimiz yerde bunu sağlayabilecek miyiz? Alabilecek miyiz? Bunun yerine gerilimi oluyor. Bir de aşağılık kompleksine katılıyorum. Neden? Çünkü karşımda çok zengin bir adam var. Onun bir günlük iki günlük harcaması bizim için çok büyük gereksinimlerimiz. Onun yılda tatil masrafı okulun büyük bölümünün tamirinde ödenecek para. Tabii böyle bir adamın yanına giderken insan geriliyor, kendini sokak, cami önünde dilenen insanlar gibi zannediyorum. Şunu diyorum ben kendime bir şey istemiyorum. O yüzden rahatım. Kuruma istiyorum. Kurumdan benim tayinim çıktığında götürebileceğim bir yer bir şey değil. O açıdan rahatlıyorum.” (Abidin)

“İnsan bir şeyler istemeye gittiğinde her zaman kendini kötü hissediyor. Eşim bana görev yaptığın bölgedeki insanlara uyum sağladın dedi.” (Metin)

“Bunu konuda kendiniz için değil de okulunuz adına bir şeyler istemeye gittiğinizde biraz daha rahat gidiyorsunuz. Çünkü diyorsunuz ki burada 900-1000 civarında öğrenci var, mezun olduğunuz bir okul, kamu okulu, belki sizin çocuklarınız ve torunlarınız da okuyacak diyorsunuz. Tabii ki bir heyecan oluyor...” (Galip)

Yukarıda belirtilen yöneticilerin aksine duygusal zorlanma ile karşılaşmadığını söyleyen yöneticiler de bulunmaktadır. Bunlar; Akın, Şahin, Musa, Muhlis, Tuna ve Erhan’dır. Bu okul yöneticileri için yardımseverlerden finansal bir talepte bulunmak; günlük yaşantının bir uzantısı, iki insan arasındaki borç alış veriş gibi son derece normal ve oldukça keyif alınan bir işten öte bir şey değildir. Muhlis, Tuna ve Erhan’ın şunları ifade etmiştir:

“Gerilmiyorum. Kendimi de dilenci gibi hissetmiyorum. Bizim imam-hatip formatı bu.” (Muhlis)

“Bu soruya vereceğim yanıt sağlıklı olmayacaktır. Ben kendimi keyifli hissediyorum. Okul için bir şey yapmanın mutluluğu belki de”... (Tuna)

“Ben sanki borç para vermişim de onu istiyormuşsun gibi. Belki başka bir lisede olsam bunu yapamam ama burada şimdi Lisesi'nin müdürü olmak kim olursa olsun isterse fabrikatör olsun. Bu okulda o intiba oluşmuş. Tereddütte düşmedim”. (Erhan)

Muhlis, Tuna ve Erhan'ı bu konuda diğer okul yöneticilerinden farklı düşünmeye iten nedenlerinden biri, görev yaptıkları okulda böyle bir kültürün oluşmuş olması ile ilgilidir. Bir diğeri de İHL'de olduğu gibi bu okulların her zaman yakın çevrede kabul görmesi ve desteklenmesidir. Diğer bir neden de okulların sahip olduğu mezunlar ağıdır. Örneğin; Galip ve Erhan'ın görev yaptığı okul böyle bir mezunlar ağına sahiptir. Bunlara bir de eski ve köklü okullarda görev yapan yöneticilerin yakın çevre üzerinde oluşturduğu etkiyi etkilemek mümkündür. Galip, Akın ve Erhan'ın görev yaptıkları okullar buldukları illerdeki en eski ve köklü okullardır.

Olumsuz tutum ve davranışla karşılaşma

Okul yöneticileri, yardımsaverleri telefonla aradıklarında ya da yerinde ziyaret ettiklerinde onların olumsuz tutumları ile karşılaşabilmektedir. Yardımsaverler, okul yöneticilerine yönelik bu olumsuz tutumlarını “ Bu ne alaka? Bu iş size mi kaldı?” gibi tepkilerle dile getirmektedir. Söz konusu bu tutumları sergileyen yardımsaverler de okul yöneticilerinin taleplerini geri çevirebilmektedir. Abidin ve Harun yaşadıkları güçlükleri şunları söylemiştir:

A ilinin zenginleri biz ticaret yapıyoruz, diyorlar. Fakat okullara yardım yapma duyguları pek yok. Belki başka türlü yardım yapıyorlar, ama okula pek yardım yapan yok. Eğer, A ilinde bir kişinin çocuğu okulda okuyorsa o okula zoraki ve mecburi yardım ediyor. Zaten çocuğu okulda değil ise yardımı da aklına getirmiyor. (Abidin)

Görüştüğünüz kişiye göre değişiyor. Bazıları kibarca reddediyor. Bazıları da başka işin yok mu senin, bu devletin işi, devletin işi için ne uğraşıyorsun diyor (Harun).

Yardımda bulunmaya istekli olmamakla birlikte yine de okul yöneticilerini geri çevirmek istemeyen yardımsaverler de bulunmaktadır. Böylesi durumda

olan yardımseverlerin bu konuda izledikleri iki farklı strateji bulunmaktadır. Bunlardan ilki, okul yöneticilerinin kendilerinden istenilenin daha azını vermek olurken, ikincisi de talep edilen ürünü etiket fiyatı üzerinden değil, alış fiyatından vermektir. Ali ve Metin konuyla ilgili şunları söylemişlerdir:

“İlk önce bizi dinliyorlar. Bir de genelde bu yardımseverler bir şey istediğiniz zaman bir talepte bulunduğumuz zaman mutlaka size istediğiniz kadarını vermiyorlar. Ya yarısını ya da daha da azını veriyorlar.” (Ali)

“Ana sınıfımızın tabanına tamamen halı döşettirecektik. Halı satıcısına gittik şöyle bir şey dedi: Metin hocam çok güzel bir şey yapıyorsunuz, ancak neredeyse satış yapamıyorum. Her yerden geliyorlar; camiden, Kur’an kursundan, okuldan. Sana söz, alış fiyatında vereyim. Bana da zarar ettirme.... Böyle benzeri şeylerle karşılıyorz yarı fiyatını vereyim gibi. Zaten bizim çevremizde çok büyük esnaflar yok ya da onlarla çok muhatap olmuşluğumuz yok. O kapıları çalmıyoruz. Biz yine alışveriş yaptığımız yerlere gidiyoruz.” (Metin)

Yakın çevrenin sınırlılığı

Ali ve Metin’in açıklamaları, yardımseverlerden sağlanacak finansal kaynakların yakın çevrenin olanaklarıyla sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. İçinde bulunan yakın çevredeki işyerlerinin sayısı, bunların ticari kapasitesi, kamu okulları dışında başka özel ve tüzel kişilerin de aynı taleplerde bulunması, bu taleplerin süreklilik taşıması, iş yeri sahiplerinin yardımda bulunma kapasitesine zorlamaktadır. Bütün bunlar; yardımseverlerin kendilerinden beklenen talepleri ya en baştan geri çevirmelerine ya da istenilenden daha azını vermelerine yahut alış fiyatından vererek en azından zarar etmelerini önleyecek bir takım stratejilere başvurmalarına neden olmaktadır.

Görev olarak kabul etmekte zorlanma

Okul yöneticilerinin yardımseverlerden finansal kaynak talep ederken karşılaştıkları güçlüklerden biri de bunu görev olarak kabul etmekte zorlanmalarıdır. Ali, Abidin, Musa, Metin ve Harun kendileriyle yapılan görüşmelerde bu konudaki rahatsızlıklarını açıkça dile getiren yöneticilerdir. Bunun nedenleri arasında; yardımseverlerin okul yöneticilerini birer dilenci imiş gibi görmeleri, yardımseverlerden finansman talebinde bulunmanın hem okullarının hem de kendilerinin itibarına zarar vermesi, parasal işlerin şaibeli işler olması ve onları zan altında bırakıyor olmasıdır. Abidin, Musa, Metin ve Harun düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Görevimiz aslında şöyle olması lazım. Kaynakların karşılanıp bizim bunlar için çevreye gitmememiz gerekiyor. Gitmesek daha iyi olur. Belki bu bizim itibarımızı da, kurumun itibarını da düşünebilir. (Ali)

“Bu çözüm olmaz, yani yardımsaver katkısıyla oradan buradan gelecek üç beş kuruşla. Az önce dediğim gibi pansuman, yama işleri oluyor. Bence okul müdürü bu eğitim ile ilgilenmeli. Biz yardımsaver ayağına gitmemeliyiz. Yardımsaver bizim ayağımıza gelmeli yardım için yani sistem böyle olmasını istiyorum.” (Abidin)

“Bu benim görevim değil. Yok dilenci gibi ona yalvar buna yalvar hem bizi de zan altında bırakıyor.” (Musa)

“Yardımsaverlerden para istemek mahcubiyet verici bir şey. Para ile ilgili şeyler devlet memurluğunda hem rahatsız edici şey.... İnsanların kafasında soru işareti kalması bile beni rahatsız eder.” (Metin)

“Doğru bulmuyorum. yardımsaverler katkı yapabilirler, ancak bizim yaptığımızı doğru bulmuyorum. Okul idarecisini dilenci konumuna düşürüyor...Eşim bana görev yaptığın bölgedeki insanlara uyum sağladın dedi.” (Harun)

Ali her ne kadar yardımsaverlere başvurarak finansal destek sağlamayı hem kendilerinin hem de okullarının itibarına zarar veren bir süreç olarak değerlendirse de bu sürecin başka bir yönüne de dikkat çekmiştir. Yardımlaşmanın toplumda yerleşik bir kültür olduğunu söyleyen Ali, aynı zamanda kendilerinden okulun sorunları için bir çaba gösteriyor olmalarının da beklenildiğini belirtmiştir. Bu çabanın gösterilmiş olması kimileri tarafından takdirle karşılanmanın ötesinde, ona haklı bir itibar(!) da kazandırmaktadır. Yani okula finansal destek sağlamak için sürekli biriyle görüşen, böylelikle elde ettiği kaynaklarla okulun birçok sorunu çözen yönetici, bir anlamda; aileler ve üst yönetim gözünde daha çok itibar kazanmaktadır. Dolayısıyla bütün bunlar; okul yöneticilerini “yapmak” veya “yapmamak” arasında bir ikilemde bırakmaktadır.

Hemşehrili ol(ma)mak

Hemşehricilik, okul yöneticilerinin yardımsaverlerden okulları için finansman talep etmede karşılaştıkları diğer bir güçlüktür. Buna göre, okul yöneticisinin görev yaptığı ilin bir hemşehrisi olması her şeyden önce onun yakın

çevrenin olanaklarını daha iyi bilmesini sağlamaktadır. Bunun ötesinde okul yöneticisinin başvurulan yardımseverle ortak sosyal kültürel değerlere sahip olması ve muhtemelen birbirlerini daha önceden tanıyor olmaları, aralarında daha iyi bir güven ilişkisinin kurulmasına da olanak tanımaktadır. Görev yaptığı ilin hemşehrisi olamayan Galip, bu konuyla ilgili düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

Ben burada üç yıldır görev yapıyorum. Ancak buralı (D illi) değilim. Bu şehirli olup da kendi şehirlisi olduğundan çevre olanaklarını çok daha iyi bilen ve kullanan arkadaşlarımız var. Çünkü yıllardır bu şehirde yaşıyorlar. Bu şehirde yaşamının ve tanıdık olmanın avantajını da kullanıyorlar. Bunu çok rahat görüyor, gözlemliyoruz. Biz onlar kadar bunu yapamıyoruz. (Galip)

Galip'in aksine görev yaptığı ilin bir hemşehrisi olan Mustafa'nın dile getirdikleri, yukarıdaki açıklamaları desteklemektedir. Buna göre, hemşehri olmak daha fazla bir sosyal çevreye sahip olmayı beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla hemşehri bir okul yöneticisi kimin daha iyi yardım yapabileceğini veya kimin bu işe daha yatkın olabileceğini veyahut bu kişinin yanına kimleri alıp gideceğini daha iyi bilmektedir. Bu da açık bir biçimde yardımseverlerden finansman desteği sağlama sürecinde okul yöneticisinin görev yaptığı ilin bir hemşehrisi olmasının diğerine göre onu avantajlı kıldığını ortaya koymaktadır.

Yardımseverlerin Beklentilerine İlişkin Bulgular

Yardımseverlerin okullara yaptıkları finansal destek için okul yöneticilerinden herhangi bir talepleri olup olmadığının ortaya konulmak istenilmesi, bu araştırmada üzerinde durulan bulgulardan biridir. Bu konuya ilişkin olarak Akın, Erhan, Galip ve Mustafa dışında diğer okul yöneticileri yardımseverlerin kendilerinden herhangi bir talepte bulunmadıklarını belirtmiştir. Yardımseverler bir talepte bulunmasa da okul yöneticilerinin okullarına yapılan bu finansman desteği karşısında yine de bir şeyler yaptığı veya yapmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Bu konuda yapılan genel uygulama ise yardımseverin isminin yazılıp asılması ya da kendisine bir plaket sunulmasıdır. İbrahim ve Akın'ın bu konuyla ilgili şunları ifade etmiştir.

“Ben şunu yaptım: Bu tahtaları bize bağışlayan yardımseverin ismini yazıp da okulumuzun tahtaları şu şahıs tarafından yaptırılmış şeklinde yaptım. Okul koridorlarına astım. Kendisi de geldiğinde bir süre baktı ve buna hiç gerek yoktu, dedi. Son

derece mütevazi bir insandı. Ve halen bu insanla görüşmeye devam ediyorum.” (İbrahim)

“Okulun kantini ilimizdeki büyük inşaat şirketlerinden biri yapmıştır. Okulumuz kantinin giriş kapısına, kantinin bu inşaat firması tarafından yazıldığına dair yazı yazdık ve astık.” (Akın)

Galip ve Mustafa'nın okullarında finansman desteğinde bulunan bir dernek ise isimlerinin yazılıp asılmasını istemiştir. Mustafa, okuluna çeşme yaptıran bir yardımsaverin bu çeşmeye kendi isminin yazılmasını istediğini, bazılarının da çocuğunun sınıfını değiştirme veya tercih ettikleri öğretmenin sınıfına çocuklarını kayıt ettirme gibi istekler de bulduklarını belirtmiştir. Metin, okullarına yaptırmak istedikleri bir toplantı salonu için başvurdukları bir yardımsavere bu toplantı salonuna onun ismini vermek istediklerini belirtmiş olmalarına karşın, maliyetin yüksek bulunması nedeniyle önerilerinin geri çevrildiğini ifade etmiştir. Erhan ise okulun mezunlarına ulaşarak OAB'ye belli bir miktarda para bağışında bulunmaları halinde pirinçten yaptırılmış öz geçmişlerini ve resimlerini okuldaki sınıflardan birinin kapı girişine asılacağı önerisinde bulunmaktadır. Erhan'ın görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Durumu iyi olan mezunlarımıza telefon açtık. Belli bir kota koyduk. Sizin öz geçmişinizi ve resminizi okulumuzun mezunudur diye sınıfın girişine 4-5 yıllığına asacağız, dedik. Pirinçten yaptırdık bunu. OAB'ye bağış alıyoruz. Her biri 12.318,90 TL bağış yapmak üzere beş kişi başvurdu. Bu sene daha da başvuru var. Yardımsaverleri bir biçimde okulumuza yönlendirdik.” (Erhan)

Yardımsaverler, okullara yapmış oldukları finansal destekler karşılığında doğrudan bir şey talep etmeseler de bazı beklentiler içinde oldukları söylenebilir. Bunlar; bir plaketle ödüllendirilmek, isimlerinin yazılıp asılması, yapılan yardımın belgelendirilmesi durumunda vergiden düşürülmesi, okul formalarının ardına işletme/şirketlerinin adlarının yazdırılarak kendi reklamlarını yapmaları. Yöneticiler, yardımsaverlerin bu tür isteklerde bulunmalarını veya beklenti için olmalarını oldukça normal karşılamaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, okul yöneticilerinin bütçe dışı kaynak olarak yardımsaver katkılarını sağlama sürecindeki çaba, girişim, strateji ve karşılaştıkları güçlüklerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Okul yöneticileri, yardımsaverliği

geleneksel ve dinî yardımseverlik bağlamında anlamlandırmakta olup görev yaptıkları okullarda işletme yönetimi ve eğitim öğretim alanlarındaki sorunların çözümünde bütçe dışı finansman kaynaklarına gereksinim duymaktadırlar. Bu bağlamda, okul yöneticileri yardımseverlerden finansman desteği sağlamak için birbirinden farklı stratejilere başvurmaktadır. Ancak bu süreç onları hem duygusal bakımdan zorlamakta hem de toplumsal konumlarıyla hiç de örtüşmeyen birtakım olumsuz tutum ve davranışlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Yardımseverlerin okullara yapmış oldukları yardımları bireysel, dinî ve kurumsal olarak nitelendirilebilecek birtakım beklentiler doğrultusunda yapmaktadır.

Yardımseverlik düşünceleri farklı zamanlarda değişmiştir, çünkü bir insanın verdiği şey kişisel olsa da yalnızca kişisel servetinin büyüklüğünden değil, ibadet ettiği tanrılardan, ait olduğu kabileden ve yaşadığı ülkedeki iktidardaki hükümetin politikalarından da etkilenir (Woodroffe, 1962, akt. Adam, 2004). Bu bağlamda yardımseverliğin; geleneksel yardımseverlik, kalkınma yardımseverliği ve girişimci yardımseverlik olmak üzere üç farklı gelişim aşmasından geçtiği görülmektedir (Ball, 2012). Bunlardan ilki olan geleneksel yardımseverliğin diğer ilkinden ayrılan en belirgin yönü yardımseverin yaptığı yardımın nerede nasıl kullanıldığının takip etmemesidir. Eroğlu (2020) geleneksel yardımseverlikte yardımseverlerin yaptığı yardımları bireysel, dinî ve vicdani nedenlerle yapmış olduğunu belirtmektedir. Araştırmada; okul yöneticilerinin yardımseverliği, geleneksel yardımseverlik bağlamında anlamlandırdıkları görülmektedir. Bunun nedeni kendi kültürlenme süreçlerinde yardımseverliğin geleneksel yardımseverlik bağlamında ele alınmış olmasıyla açıklanabilir.

Yardımseverliğin mantığı, yalnızca erdem ve görev etiğinden değil, aynı zamanda varsılların gönüllü olarak varsıl olmayanları destekleme fırsatı yaratan süre gelen bir gelir ve servet eşitsizliğinin varlığından kaynaklanmaktadır (Maclean, Harvey, Yang ve Mueller, 2021; Topcu, 2019). Yardımseverlik, sosyal ayrımları ve sosyal sınıfları tanımlamanın bir yolu olarak hizmet eder. Bağışçı, tek başına veya diğer bağışçılarla bağlantılı olarak kontrol etmeye çalıştığı bir proje için para, zaman ve fikirler sağlar. Yardımseverliğin her zaman güçle ve toplum geleceğini şekillendirmekle bir ilgisi vardır (Adam, 2004). Aynı zamanda yardımseverliğin tıpkı diğer bireysel veya kolektif insan etkinlikleri gibi ‘karanlık bir yönü’ de vardır (Smith, Eng ve Albertson, 2016). Smith (2016), vakıflar ve diğer yardım kurumları da dahil olmak üzere finansman desteği sağlayan kâr amacı gütmeyen sektörün bir sapma, suç ve etik suiistimal alanı olabileceğini savunmaktadır. Bunun temel

nedeni basittir: İnsanların fedakârlık ve yardımsaverlik kaygılarından kaynaklı finansman desteğinde bulunmalarının yanı sıra herhangi bir bağlamda, örgütlü veya gayrîresmi olarak, genellikle bencillik ve kişisel çıkarlardan kaynaklı da finansman desteğinde bulunmalarıdır. İnsanlar, eylemlerinin istenmeyen sonuçları olarak cehalet ve yetersizlik yoluyla işlev bozuklukları veya olumsuz sonuçlar da yaratabilirler. Bu doğrultuda yardımsaverlerin kamu okullarının işletme yönetimi ve eğitim-öğretim etkinliklerine yapmış olduğu finansal katkının büyüklüğü oranında; saygınlık elde etme, toplumsal kabul görme, kurumsal reklam yapma, vergi indirimlerinden yararlanma, kendisi veya çocuğu için diğerlerinden farklı bir ayrıcalık elde etme gibi beklentiler içerisinde hareket ettikleri görülmektedir.

Batı tarzı demokrasilerde kamu eğitim sistemlerinde yapılan reformlar, okul yöneticilerinin kimliklerine ve uygulamalarına büyük müdahaleler yapmayı içermiştir. Neoliberal dönüşüm stratejileri okulu kurumsal bir işletme, okul yöneticilerini de birer girişimci olarak inşa etmeyi hedeflemektedir (Gunter, Courtney, Hall ve McGinity, 2019). Bu doğrultuda neoliberalizm bir yandan yardımsaverliği kamu okullarının yeniden yapılandırılmasında bir araç olarak sunarken diğer yandan da okul yöneticilerinin kimliklerinde ve mesleki rollerinde öncekinden farklı bir dönüşümü içermektedir. Dolayısıyla okul yöneticilerinin yardımsaverlerden finansal destek sağlamada geliştirmiş oldukları stratejileri, neoliberal düşüncelerin ve uygulamaların bu yöneticileri sermaye birikiminin ön saflarında yer alanlarla uyumlu olacak biçimde dönüştürdüğüünün bir göstergesi olarak değerlendirmek gerekir.

Okul yöneticileri, bütçe dışı alternatif bir kaynak olarak yardımsaver katkılarını sağlamak bakımından farklı stratejiler geliştirmiş olsalar da bu stratejilerin okulların finansman sorunlarına çözüm getirmekten oldukça uzak olduğu görülmektedir. Yardımsaver katkıları kamu okullarını içinde bulunduğu yakın çevrenin etkisine açık ve bağımlı hale getirmektedir. Dolayısıyla da kamu okulları ile yakın çevresi arasındaki eril ilişkilerin önünü açmaktadır. Bu durum bir anlamda hem kamu okullarını hem de bu okullarda görev yapan yöneticileri değersizleştirmektedir. Bunun da ötesinde okul yöneticilerinin bu süreçteki başarısı sahip oldukları iletişim ve ikna kabiliyeti, girişimcilik, kendine güven gibi birtakım kişisel özelliklerle ilişkilendirilmesi; onların bunu yaptığı sürece iyi bir yönetici yapmadığı ya da yapamadığı sürece de kötü bir yönetici olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. Bunu yapan ve yapamayan okullar karşılaştırıldığında eğitim ortamlarının niteliği bakımından var olan eşitsizlikler de artmaktadır. Yaşanılan bu süreç ise kamu okullarında öğrenim gören öğrencilerin nitelikli eğitim ortamına erişimini engellemektedir.

Araştırmada elde edilen bulgu ve sonuçlara dayalı olarak iki öneride bulunmak mümkündür. Bunlardan ilki, yardımseverlerden sağlanan finansman katkılarının okul ve ulusal eğitim bütçesi içindeki yerini ortaya koyan mikro ve makro düzeyde çalışmaların yapılmasıdır. İkincisi ise dinî eğitim veren okulların yardımseverlerden sağladıkları finansal katkıları sorgulayan bir araştırmanın yapılması olabilir.

KAYNAKÇA

- Adam, T. (Ed.). (2004). Philanthropy, patronage, and civil society: Experiences from Germany, Great Britain and North America. *In Philanthropy, patronage, and civil society* (pp. 15-33). Bloomington: Indiana University Press.
- Akça, Ş. (2002). *Ailelerin ilköğretim kademesine yaptıkları eğitim harcamaları (Ankara ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aktaş, T. (2004). *İlköğretim okullarının bütçe dışı gelirleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans projesi). Ankara Üniversitesi, Ankara
- Altuntaş, Y. S. (2005). *İlköğretim okullarının finansman ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri: Van ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Anheier, H. K. and List, R. A. (2005). *A dictionary of civil society, philanthropy and the non-profit sector* (First editon). London: Routledge.
- Arslan, E. (2015). *Bireysel yardımseverlik: Antalya ilinde yardımsever kişilerin özellikleri üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Arslan, S. (2000). *Ankara ilinde ortaöğretim okullarının özel gelir kaynakları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aslan, G. (2008). Türkiye üniversitelerinde neoliberal değişim: Öğretim üyelerinin kavram ve uygulamalara ilişkin değerlendirmeleri. *Eğitim Bilim Toplum*, 6(21), 4-35.
- Aslan, G. (2019). Aid policies regarding poor students with low socioeconomic levels at schools: reconsidering social justice. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 2203-2220. doi:10.24106/kefdergi.3394

- Aslan, G. (2020). Neoliberal politikaların zorunlu eğitime yansımaları: Öğretmen ve okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı nitel bir analiz. N. Beltekin (Ed.). *Türkiye’de eğitim iktisadı disiplini içinde* (s. 335-380). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, G. (2021). İlkokul ve ortaokulların hayati sorunları ve çözüm önerileri: Okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı nitel bir analiz. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 204-242. doi: 10.14689/enad.25.9
- Ball, S. J. (2012). Voting with dollars: philanthropy, money and education policy, *Pedagogy, Culture & Society*, 20(3), 485-491.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri* (2. bs). (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Edit.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cunningham, H. (2016). The multi-layered history of western philanthropy. T. Jung, S. Phillips and J. Harrow (Eds.). *In The routledge companion to philanthropy* (pp. 42–55). Abingdon, UK: Routledge
- Cunningham, H. (2020). *The reputation of philanthropy since 1750 britain and beyond Manchester*: Manchester University Press.
- Dietlin, L. M. (2010). *Transformational philanthropy transformational philanthropy: Entrepreneurs and nonprofits*. London: Jones and Bartlett Publishers.
- Doğaner, E. Ş. (2019). *Kurum müdürleri ve yardımsöverlerin görüşleri doğrultusunda türk eğitim sisteminde yardımsöverlik* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Eroğlu, G. (2020). *Türkiye’de yardımsöverlik kültürü: Zengin bağışçılar üzerine sosyolojik bir araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Ghafoor, A., Weiss, J. and Jalilian, H. (2000).The impact of structural adjustment reforms on public sector expenditures: Evidence from developing countries. *METU Studies in Development*, 27(1-2), 119-132.
- Grbich, C. (2012). *Qualitative data analysis: An introduction*.(Second Edition). London: SAGE Publications Ltd.

- Gunter, H. M., Courtney, S. J., Hall, D. and McGinity, R. (2019). *School principals in neoliberal times: A case of luxury leadership?* K. J. Saltman and A. J. Means (Eds). In *The wiley handbook of global educational reform* (pp. 11-130). Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- Harvey, D. (2015). *On yedi çelişki ve kapitalizmin sonu* (E. Soğancılar, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961, 12 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 10705). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.222.pdf>
- Kavak, Y., Ekinci, E. ve Gökçe, F. (1997). *İlköğretimde kaynak arayışları*. Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Kuralay, M. E. (2019). *İlkokul ve ortaokullarda yaşanan finansman sorunlarına ilişkin yönetici ve veli görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Kurul, N. (2012). *Eğitim finansmanı* (2. bs). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Maclean, M., Harvey, C., Yang, R. ve Mueller, F. (2021). Elite philanthropy in the United States and United Kingdom in the new age of inequalities. *International Journal of Management Reviews*, 223, 330–352.
- McGoey, L. (2014) The philanthropic state: market–statehybrids in the philanthrocapitalist turn. *Third World Quarterly*, 35(1),109-125. doi: 10.1080/01436597.2014.868989
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Millî eğitim bakanlığı stratejik planı 2015-2019*.<http://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-2015-2019-stratejik-plani-yayinlanmistir/icerik/181>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). 2023 Eğitim Vizyon https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *Millî eğitim bakanlığı stratejik planı 2019-2023*.<http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021).*Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2020/2021*. http://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=424
- Ostrower, F. (1995). *Why the wealthy give: The culture of elite philanthropy*. New Jersey: Princeton University Press.

- Özçelik, U. (2007). *Ortaöğretim okullarının finansman kaynaklarının okul yöneticilerinin görüşlerinden yola çıkarak belirlenmesi: Ankara ili Bala ve Gölbaşı ilçelerinde bir çalışma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özel, Ö. F. (2019). *Türkiye’de vatandaşların sivil toplum kuruluşları ve yardımseverlik algısı: Bandırma örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Öztürk, Ş. (2002). *İlköğretim okullarının finansman kaynakları (Ankara ili Polatlı ilçesi örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Rasimoğlu, C. G. İ. (2019). *Filles De La Charite, on dokuzuncu yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu’nda yardımseverlik ve sağlık* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Raymond, S. U. (2004). *The future of philanthropy: Economics, ethics, and management*. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc.
- Rourke, B. (2014). *Philanthropy and the limits of accountability: A relationship of respect and clarity*. <https://www.kettering.org/catalog/product/philanthropy-and-limits-ccountability-relationship-respect-and-clarity>
- Sağ, K. Ş. (2021). *Kamu okullarının finansman sorunları ve eğitim öğretime yansımaları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Saltman, K. J. (2009). There rise of venture philanthropy and the ongoing neoliberal assault on public education: The case of the Eli and Edythe Broad Foundation. *Workplace*, 16, 53-72.
- Saltman, K. J. (2010). *The gift of education: public education and venture philanthropy*. New York, NY: Pal GraveMacmillan
- Saltman, K. J. (2018). *The politics of education: A Critical Introduction* Second Edition. New York, NY: Routledge.
- Singer, A. (2012). *İyilik yap denize at: Müslüman toplumlarda yardımseverlik* (A. Özdamar, Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi.

- Smith, D. H., Eng, S. and Albertson, K. (2016). The darker side of philanthropy how self-interest and incompetence can overcome a love of mankind and serve the public interest. T. Jung, Susan D. Phillips and J. Harrow (Eds.). In *The routledge companion to philanthropy* (pp. 273-286). New York, NY: Routledge.
- Smith, D. H. (2016) The “dark energy” of the Nonprofit sector: noxious, dissenting, and eccentric types of deviant voluntary associations, their impacts, and how they work. Bradenton, FL: David Horton Smith International
- Süzük, İ. (2002). *İlköğretim okul harcamalarında genel bütçe dışındaki kaynakların yerine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri: Ankara İli Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara
- Tezcan, E. Ö. (2017). *Ortaokullarda finansman ve finansman yönetiminin incelenmesi: Gaziantep ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Thümler, E., Bögelein, N. and Belle, A. (2016). Education philanthropy in Germany and the United States. E. Thümler, N. Bögelein, Beller and Helmut K. Anheier (Eds.). In *Philanthropy and education: Strategies for impact* (pp.3-28). New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Topcu, M. (2019). *Hristiyanlık'ta Yardımseverlik anlayışı: “Aziz Augustine örneği”* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2013). *Hükümetler, programları ve genel kurul görüşmeleri*. (Hazırlayanlar: İ. Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz). Ankara: TBMM Basımevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu Parasal Değerleri Güncelleme Aracı. (18 Mart, 2022) https://biruni.tuik.gov.tr/medas/donusum_hesap_zul
- Vanisri, G. (2018). Neoliberal framework and trends in education: A focus on India. *Journal of Social Science and Humanities Research*, 3(3) 58-74.
- Yalçın, M. S. (2016). *Ortaöğretimin finansmanı ve ortaöğretim okul türlerinde malî yönetim* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Van.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma* (6. bs.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, S. (2018). *Neoliberal ekonomi uygulamalarıyla eğitim finansmanı ve okul paydaşları ilişkisinin değişimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yolcu, H. (2021). Eğitimde eşitsizliğin yansıması: Kamu ilköğretim okullarının kaynak arayışı. M. Uysal, A. Yıldız, Ş. Erhan Bağcı, N. Korkmaz (Eds.). *Mehmet Bilir’e armağan* içinde (s. 225-247). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Zoraloğlu, Y. R., Şahin, İ. ve Fırat, N. Ş. (2004). İlköğretim okullarının finansal kaynak bulmada karşılaştıkları güçlükler ve bu güçlüklerin okula etkileri. *Bilim Eğitim Toplum*, 2(8), 4-17.

EK-1: Görüşmeci Kodları

54

- İbrahim: A ili, erkek, ilkokulda görev yapmakta, lisans mezunu.
- Akın: B ili, erkek, ilkokulda görev yapmakta, lisans mezunu.
- Ali: B ili, erkek, ilkokulda görev yapmakta, lisans mezunu.
- Abidin: B ili, erkek, Anadolu lisesinde görev yapmakta, lisans mezunu.
- Hasgül: B ili, erkek, Ortaokulda görev yapmakta, lisans mezunu.
- Şahin: B ili erkek, Anadolu İmam-hatip lisesinde görev yapmakta, lisans mezunu.
- Musa: A ili, erkek, Anadolu Lisesinde görev yapmakta, lisans mezunu.
- Muhlis: A ili, erkek, Anadolu İmam-hatip lisesinde görev yapmakta, lisans mezunu.
- Tuna: C ili, erkek, ilkokulda görev yapmakta, yüksek lisans mezunu.
- Erhan: B ili, erkek, Anadolu lisesinde görev yapmakta, lisans mezunu.
- Metin: B ili, erkek, Anadolu lisesinde görev yapmakta, lisans mezunu.
- Harun: B ili, erkek, ilkokulda görev yapmakta, lisans mezunu.
- Galip: D ili, erkek, ortaokulda görev yapmakta, lisans mezunu.
- Kemal: D ili, erkek, ortaokulda görev yapmakta, lisans mezunu.